

KANALVÆSENETS HISTORIE.

UDARBEIDET

VED

KANALKONTORET.

V.

LAUGENS VASDRAG.

KRISTIANIA.

TRYKT I DET STEENSKE BOGTRYKKERI.

1882.

Indhold.

	Side.
V a. Laugens Farbargjørelse fra Landefos til dens Udløb, Oprensning af Holms- og Aabufossene.....	1
V b. Laugens Flødbargjørelse nedenfor Kongsberg	15
V c. Sænkning af Møgenæselsen og Gogsjø.....	53
V d. Stadshængslet paa Kongsberg	61
V e. Sænkning af Fønnebuandet (Opdalsvandet).....	75
V f. Forbygning af Brud paa Sandsvær Præstegaard	81

V a.

Laugens Farbargjørelse fra Landefos til dens Udløb, Oprensning af Holms- og Aabufossene.

Indhold.

	Side.
I. Sagens administrative Behandling	3
Lokalbeskrivelse	3
Soots Overslag over en Farbargjørelse	5
Kommunens Erklæringer	6
Andragende om Undersøgelser	6
Kanaldirektørens Overslag af 28de Oktober 1854 over Holm-	
fossens og Aabufossens Farbargjørelse	7
Kongelig Resolution af 21de November 1855 ang. Oprensning	
af Holms og Aabufossens	7
Kanaldirektørens Anvisning af 18de Januar 1856 til Oprens-	
ningsarbeidernes Gjennemførelse	7
Skjøn over Bestanding for Fiskeierne. Udsættelse med Op-	
rensningsarbeiderne	8
Detailleundersøgelse — 1856	8
Vedellers Forslag af 24de Februar 1857 til Farbargjørelse	8
Kanaldirektørens Bemærkninger af 24de April 1857 til Forslaget	10
Oprensningsarbeidet foranlediger Proces med Fiskerieierne i	
Aabufos	11
Kanaldirektørens Erklæring af 29de Juni 1859	11
Farbargjørelsesprojektet opgives	11
Møde paa Vinæs den 13de November 1864 ang. Sænkning og	
Regulering ovenfor Vittingfos	11
Amtsagronomens Erklæring ang. Sænkningen	12
Ordre til Undersøgelse med Hensyn til Sænkning	12
Kanaldirektørens Betænkning af 4de Febr. 1867 ang. Sænkning	12
II. Forslag	13

V a.
**Laugens Farbgjærelse fra Landefos til dens Udløb, Op-
rensning af Holms- og Aabufossene.**

I.

Sagens administrative Behandling.

En Mil søndenfor Kongsberg ved Gaarden Lande op-
hører den Række af Fosse, der med et samlet Fald af
301 Fod strække sig fra Nybroen ved Kongsberg til ne-
denfor Landefos. Herfra gaar Elven gennem Sandsværs,
Laurdals og Hedrums Præstegjelde i en Længde af omtrent
8.6 Mil og med et Fald af 195 Fod ned til Havet ved
Laurvig.

Nedenfor Landefos er Elven paa en Længde af omtrent
2 $\frac{1}{4}$ Mil seilbar ned til Vittingfos, naar undtages nogle
korte Strækninger, hvor den ved laveste Sommervand er
for grund. Faldet paa denne Strækning er kun omkring
5 Fod. Elvebredderne bestaa her hovedsagelig af Lers og
staa paa nogle Steder i Brud, kun de lavere Bredder f. Ex.
ved Præstegaardsnæsset og Sommerstadnæsset bestaa oven-
til af Sand og ere udsatte for Oversvømmelse af Flom-
vandet. Blot enkeltvis ser man Fjeld i Elvebredden som
ved Varpeskjæret, Lødem, Væl, Ulleberg og Borge. Først
et Stykke ovenfor Vittingfos bliver Elven kroget mellem
Fjeldbredder, hvor den danner nogle Stryg med et samlet
Fald af 11.38 Fod. Den deler sig derpaa i tvende Arme
omkring en stor Ø og danner Vittingfossen, der først har

Lokalbe-
skrivelse.

et koncentreret Fald paa omtrent 50 Fod, men forevrigt strækker sig over en Længde af 3680 Fod med et samlet Fald af 61.46 Fod ved lavt Sommervand. Ved denne Fos findes flere Brug, Møller, Sage og en Stampe.

Umiddelbart nedenfor Vittingfossen har Elven en betydelig Bredde, men kniber sig saa efterhaanden sammen, medens Dybden tiltager mellem høie Bredder, hvor Fjeldet hist og her stikker frem. Fra øvre Otterstad Bæk til ned forbi Pladsen Strømmen er Elven meget uren og opfyldt med større og mindre Stene; den har her 1.65 Fods Fald ved lavt Vand. Paa en kortere Strækning ved Pladsen Sandrønningen er den ligeledes grund og gaar senere roligt indtil ned forbi Ødegården, hvorfra den strømmer raskere over storstenet Bund ned til Udløbet af en Bæk ved Hems Kirke. Her dreier den stærkt af til Høire og danner i et snevert Fjeldskar Brofos. Elvens Fald fra Vittingfos til Brofos er ved lavt Vand 6.4 Fod paa en Længde af 18600 Fod.

Brofos strømmer voldsomt gennem det snevre Fjeldskar, dreier saa tilvenstre med tvende Stryg, hvoraf den nederste kaldes Fiskestrygen, og bibeholder en ei ubetydelig Hastighed indtil Tanomøen. Hele Fossens Fald herved er 13.27 Fod og dens Længde 3200 Fod.

Nedenfor Tanomøen har Elven fremdeles stor Hastighed og gaar gennem grovstenede Ører til ned forbi Pindestadsund, hvorfra den bliver dybere og roligere indtil Krogstenen. Her danner den en lang Stryg, Kullebergvadet, der er grund og meget uren til ned mod Kullebergøen, men som i Flomtid skal kunne roes. Elven gaar derpaa roligt indtil Sjulstadfos med kun en liden Stryg, Huggestrømmen, paa 0.47 Fods Fald lidt nedenfor Lindsverk. Mellem Brofos og Sjulstadfos er Elvens hele Fald ved lavt Vand 4.45 Fod og dens Længde 17250 Fod; Bredderne paa den nedre Del af dette Elvestykke ere høie og staa hist og her i Brud.

Sjulstadfos ligger i Fjeld og har flere Skjær. Den er 700 Fod lang har 4.74 Fods Fald ved lavt Vand. Under Fossen danner sig paa begge Sider Evjer.

Nedenfor Sjulstadsfos har Elven paa henimod $\frac{1}{4}$ Mils Længde 0.57 Fods Fald, er dyb og sagtestrømmende ned til Vrangfos, hvor den slyngende sig imellem tvende fra begge Elvebredder ndstikkende Odder danner et Fald af 4.3 Fod. Herfra gaar Elven atter roligt med et Fald af 0.71 Fod paa 7075 Fods Længde indtil Kjørudfos.

Fra Kjørudfos og ned til Husebakke, en Længde af 18443 Fod, har Elven et Fald af 58.41 Fod ved lavt Vand og danner paa denne Strækning flere Fosse, ved hvilke der dels er Brug, dels Læsefiske. Disse Fosse ere Kjørudfos, 22.7 Fod høi, Huggetveitfos, 2.29 Fod høi, Kjønestøiten, 1.37 Fod, Hekla, 3.44 Fod, Sørfos og en mindre Stryg, 4.95 Fod, Naufos, 3.24 Fod, Vierudfos, nogle mindre Stryg og Gvælofos. Nedenfor Naufos falder Dalelven fra Vest ud i Laugen.

Fra Husebakke ned til Holmsfos, en Længde af ca. 2 Mile, har Elven kun 4.81 Fods Fald og er farbar. Elvebredderne ere her fordetmeste meget høie og findes paa flere Steder, fornemmelig ved Olberg og Kvelle, Spor af flere store Sandskred.

Holmsfos har paa en Længde af 9000 Fod et Fald af 4.65 Fod, og findes der paa høire Bred af samme trende Fiskeindretninger.

Nedenfor Holmsfos er Elven paa omtrent $1\frac{1}{4}$ Miles Længde atter farbar og forsynet med flere Fiskeindretninger indtil Aabufos, en flad og slag Fos med store Stene, 4600 Fod lang og 20.38 Fod høi ved lavt Vand. Ogsaa her findes en Fiskeindretning ved hver Bred. Resten af Elven er bred, dyb og farbar; kun nederst ved østre Halsen er der under Lavvand grundt.

I Laugen flødes der Tømmer, og flødes det løst.

I Laurvig blev Tanken vakt paa en Kanalisation af 1853. Laugen. Paa en foreløbig Henvendelse til Flødnings-Boots Over-inspektør E. Soot havde denne efter en løselig Befaring af slag over Elven givet et Omkostningsoverslag, lydende paa 140000 Kr. en Farbar- for en Farbargjørelse af Vasdraget fra dets Udløb indtil gjørelse. under Landefos. Denne forholdsvis ubetydelige Udgift bevægede Laurvigs Formandskab til at tage sig af Sagen.

1853. Det henvendte sig derfor under 23de Marts til de øvrige Kommunebestyrelser langs Langedalen med en Fremstilling af de Fordele en Kanalisation af Længen vilde medføre, for at opvække deres Interesse for Foretagendet. Det tænkte sig samme realiseret, ved at Staten bidrog den halve Udgift og Kommunerne, muligens ogsaa Amtskommunerne den anden Halvpart, samt antog, at det selv for en langt større Omkostning indtil Kr. 320000 maatte kunne komme istand.

Kommuner-
nes Erklæ-
ringer.

Sandsværs, Rollags og Flesbergs Formandskaber nedsatte i Skrivelser af resp. 18de April, 27de Mai og 26de Juli at deltage i Foretagendet, hvorimod Laurdals Kommunebestyrelse under 30te April enstemmig besluttede at gaa med og opfordrede Laurvigs Formandskab at paaskynde Sagen.

Ogsaa Jarlsberg- og Laurvigs Amsformandskab bifaldt at faa Sagen undersøgt og erklærede sig villigt til at bidrage en Del af Omkostningerne ved en Undersøgelse.

Andragende
om Under-
søgelser.

Under 21de September indleverede Laurvigs Formandskab til Amtet et underdanigst Andragende om for det Offentliges Regning at faa anstillet de fornødne Undersøgelser og udarbejde Plan med Omkostningsoverslag for en Kanalisation af den omhandlede Strækning af Længen.

1854. Med Skrivelse af 26de Januar oversendte Amtet Andragendet til Departementet, idet det paa det Bedste anbefalede samme, og under 18de Februar beordredes Kanaldirektøren til foreløbig at anstille en generel Undersøgelse og afgive en generel Plan med omtrentligt Omkostningsoverslag.

Kanaldirektøren befor i September Maaned Vasdraget, men fandt at burde opsætte de videre Undersøgelser, indtil han havde havt Anledning til at iagttage det under en Flom. Paa Anmodning af Sagfører Sverdrup lod han kun Aabu- og Holmsfossene foreløbig opmaale, da der i Laurvig havde dannet sig et Interessentskab med det Formaal at faa disse Fosse ialfald saaledes oprensede, at Tømmerflaader og mindre Fartøier kunde passere dem. Det udbad sig derfor Kanaldirektørens Formening herom ledsaget af foreløbig Plan og Overslag.

Under 28de Oktober tilstillede han Sverdrup en fore- 1854.
løbig Kalkule, hvorefter en fuldstændig Farbargjørelse af Kanaldirek-
Holmsfos skulde koste omtrent Kr. 24000 og af Aabufos torrens Over-
omtrent 80 à 100000 Kr., begge for 5 Fod dybtgaaende Far- slag af 28de
toier, medens de for Flaader og mindre Fartøier maatte Oktbr. 1854
kunne oprensnes for resp. Kr. 2000 à 2400 og Kr. 4800, over Holms-
naar der ikke stilledes større Fordringer, end at Færslan fossens og
kunde være forbunden med Fare og Besvær. Kanaldirek- Aabufos-
tøren bemærkede dog, at saadanne Oprensninger ikke burde sens Far-
udføres undtagen i det Tilfælde, at det ikke skulde blive bargjørelse.
muligt at samle de for en fuldstændig Farbargjørelse for-
nødne Summer.

Interessentskabet tænkte dog stærkt paa Oprensninger-
nes snarlige Iværksættelse, og efterat have sikret sig en
Sum af Kr. 6400 hertil anmodede det under 7de December
Kanaldirektøren om at udarbejde en detailleret Plan derfor
i den Hensigt at lade den ledsage et Andragende om naa-
digst Tilladelse til at realisere Oprensningen.

I Skrivelse af 18de December bemærkede Kanaldirek-
tøren, at han hverken var i Besiddelse af de dertil fornødne
Lodninger og Maal eller kunde bestemme Detaillepriserne
ved et Arbejde af den Natur, saaledes at man i Regelen
kom Sagen ligesaa nær ved et Skjøn. Han antog desuden
heller ikke, at noget saadant detailleret Overslag var nød-
vendigt til Erhvervelse af Regjeringes Tilladelse.

Interessentskabet indgav derefter underdanigst Andra- 1855.
gende om Oprensning og ved kongelig Resolution af 21de
November Kongl. Re-
solution af
21de Novbr.
1855 ang.
Oprensning
af Holms-
og Aabu-
fossene.

«blev det i Medhold af Lov af 31te Mai 1848 angaaende
Sænkning eller Udtapning af Indsøer og Myrstrækninger m. V.
tilladt Interessentskabet efter nærmere Anvisning af Kanaldirek-
tøren at foretage en Del Arbejder, sigtende til at lette Tøm-
merflødningen gennem Holms- og Aabufossene i Hedrums Præ-
stegjeld».

Paa Interessentskabets Anmodning om at anvise Ar- 1856.
beidet befor Kanaldirektøren i Forening med Amtmanden Kanaldirek-
og en af Interessentskabet nedsat Komite Fossene for at torrens An-
konferere om Arbeidet. I Henhold til denne Konferance visning af
sendte han Komiteen under 18de Januar en skriftlig An- 18de Januar
førelse. 1856 til O-
prensnings-
arbejdernes
Gjennem-
førelse.

1856. visning til Arbejderne ved Oprensningen, og tilstillede under 22de s. M. en Gjenpart deraf til Departementet.

Skjen over Erstatning for Fiskerierne. Udsættelse med Oprensningsarbejderne.

Forinden Arbeidet paabegyndtes, skulde imidlertid ifølge Loven Skjen afholdes til Bestemmelse af den Skade, der ved samme vilde paaføres Laxefiskerierne. Skjensforretning blev ogsaa i den Hensigt afholdt den 25de April, men Skjensmændene erklærede sig ud af Stand til paa Forhaand at afgive Skjen om, i hvilken Grad eller hvor stor Formindskelse i Laxens Tilgang der vilde vise sig, eller hvor stort Pengetab Forandringen vilde bevirke for Fiskeriernes Eiere. Paa Komiteens Ansøgning om at faa opnævnt andre Skjensmænd henvendte Departementet sig til Professor Rasch og kom derved til det Resultat, at Ingen paa Forhaand med nogenlunde Sikkerhed kunde afgive saadant Skjen, saa det antog, at Lovens Fordring paa forudgaaende Skjen her ikke kunde tilfredsstilles. Forhandlingerne om dette Spørgsmaal gjorde, at Arbeidet maatte udsættes til et senere Aar.

Detailleundersøgelser.

Omkring Midten af Mai lod Kanaldirektøren de detaljerede Undersøgelser med Hensyn til Elvens Farbargjørelse i sin Helhed op til Landefos paabegynde under Ledelse af Løitnant Vedeler med Assistance af Ingeniørerne Blix og Lassen, og bleve disse Terrainundersøgelser afsluttede i Midten af Juli Maaned.

1857.

Vedellers Forslag af 24de April 1857 til Farbargjørelse.

Efterat Materialierne fra denne Undersøgelse vare bearbejdede, afgav Vedeler under 24de April et detailleret Forslag til Farbargjørelse med Omkostningsoverslag, der indeholdt følgende Hovedposter:

- A. Mindre Oprensninger og Reguleringsarbejder mellem Landefos og Vittingfos Kr. 17,536
- B. En 3000 Fod lang Kanal med 2de bestemmende og 1 Faldsluse langs Vittingfossens høire Bred og derpaa over Øen indtil Evjen nedenfor Fossen 281,960
- C. En bevægelig Dam med Grunddam ovenfor Brofos, samt en 2000 Fod lang Kanal

Lateris Kr. 299,496

	Transport	Kr.	299,496	1887
	med 1 bestemmende Sluse og 2 Faldsluser forbi Brofos langs venstre Bred..	«	156,132	
D.	En bevægelig Dam med Grunddam ved Sjulstadfos samt en 550 Fod lang Kanal med 2de Sluser forbi samme Fos paa høire Bred	«	73,364	
E.	En 450 Fod lang Kanal forbi Vrangfos med 1 Sluse i den saakaldte Askerudodde	«	41,536	
F.	En Kanal med 1 bestemmende Sluse og 4 Faldsluser paa Laugens høire Bred fra ovenfor Kjørudfos til nedenfor Huggetveitfos, derefter paa en Brokanal over Elven til ovenfor Kjonestøiten, hvorfra Kanalen følger venstre Bred indtil nedenfor Sørfossen. Kanalens Længde 3700 Fod	«	274,724	
G.	Farbargjørelse af Elvestykket mellem Sørfos og Vierudfos ved en bevægelig Dam med Grunddam ovenfor Vierudfos samt Udvidelse af Leiet i Naufos og Anlæg af Trækvei langs Elvestykkets venstre Bred	«	29,372	
H.	En 3800 Fod lang Kanal med 3 Sluser langs Laugens venstre Bred fra Vierudfos til Udklev samt Oprensning og Anlæg af Trækvei i Elvestykket fra Udklev til Husebakke	«	228,932	
I.	En 700 Fod lang Kanal med 1 Sluse paa Laugens venstre Bred forbi Holmsfos med en mindre Opdæmning over Skjærene i Fossene	«	92,556	
K.	En bevægelig Dam med Grunddam over Elven strax ovenfor Rinemskarene i Aabufos, en tilstrækkelig bred og dyb			

Lateris Kr. 1,196,112

1857. 104,008 721 1/2 Procent Transport Kr. 1,196,112
 med bevægelig Bro forøget Passage
 igjennem Hovedveiens Bro — test ved
 det venstre Landkar — Trækvei oven
 for og nedenfor Broen, en 2200 Fod
 lang Kanal med en bestemmende Sluse
 og 3 Faldsluser langs venstre Bred samt
 Oprensning nedenfor Stubberød 142,604

tilsammen Kr. 1,338,716

Kanaldirek-
 tørrens Be-
 mærkning
 af 24de
 April 1857
 til For-
 slaget.

Dette Forslag, der var udarbejdet under jævnlige Overlæg med Kanaldirektøren, oversendte denne den 24de April til Departementet, idet han bemærkede, at det rimeligvis vilde blive paastaet, at de flere paa Gund af de vanskelige lokale Forhold nødvendige Forandringer af Vandstandsforholdene ville have en skadelig Indflydelse paa det temmelig betydelige Laxefiskeri i Elven, men at han ikke tvivlede om, at det ved det større Kjendskab, der erhvervedes om saadanne Fiskerier, vilde blive muligt at indrette Dammene saaledes, at Fiskeriet i Regelen ikke vilde lide nogen Skade, og kun i Naufos maatte de bestaaende Fiskeindretninger borttages eller ialfald flyttes.

1858. Som ovenfor omtalt blev Oprensningsarbejderne i Holms- og Aabufossene udsatte paa Grund af at Betingelserne, under hvilke ifølge Loven Erstatninger skulle være bestemte inden et Arbeides Paabegyndelse, her ikke vare tilstede. Efterat være meddelt det Resultat, hvortil Departementet var kommet med Hensyn til dette Spørgsmaal, havde Interessentskabet den 29de December 1857 afholdt en Samling, ved hvilken det overdrog Komiteen at søge Arbeidet fremmet, saavidt de Midler, man havde til Raadighed, tillod.

Under de daværende trange Konjunkturer var man imidlertid ikke istand til at opdrive de fornødne Midler til at kunne udføre Arbeidet i dets fulde Udstrækning overensstemmende med Planen. Komiteen henvendte sig derfor til Kanaldirektøren med Forespørgsel, om der var noget til Hinder for, at man paabegyndte Arbeidet og udførte de

enkelte mest paatrængende Dele af samme, saavidt Midler dertil kunde tilveiebringes, idet man tænkte sig at opsætte de mindst paatrængende Arbeider saavel som de, ved hvis Udførelse man udsatte sig for Erstatningskrav af Fiskerielere. Kanaldirektøren gav under 1ste Marts sit Samtykke hertil. 1858.

Interessentskabet havde derefter ladet udføre en Del af disse Oprensningsarbeider, men hindredes i at fortsætte dem, da Eieren af et Laxefiskeri i Aabufossen paastod, at Planen ei var fulgt, og at hans Fiskeri som Følge deraf var ødelagt. Dette ledede til, at Sagen blev indanket for Retten, i hvilken Anledning Interessentskabet tilkaldte Kanaldirektøren for at tage de udførte Arbeider i Øiesyn og afgive Erklæring om, hvorvidt de vare planmæssige. Efter at have besigtiget Fossen, afgav han under 7de Juli følgende Erklæring: 1859.

Oprens-
ningsarbei-
det foran-
lediger Pro-
ces med
Fiskeri-
eierne i
Aabufos.

«Den 29de Juni d. A. besaa jeg med D'Hrr. Kjøbmand Bugge og Lensmand Lund Aabufossen ved middels stort Vand, og fandt ved Øiesyn og efter meddelte Oplysninger, at en Del af de i Planen af Januar 1856 foreslaaede Arbeider være udførte overensstemmende med samme Plan, medens at en større Del af disse Arbeider endnu ikke vare paabegyndte».

Kanaldirek-
tørens Er-
klæring af
29de Juni
1859.

Den 16de Mai tilstillede Departementet Amtet Kanaldirektørens Forslag til Laugens Kanalisation af 24de April 1857, men den betydelige Sum, som var beregnet at skulle medgaa hertil, gjorde, at enhver Tanke paa at se dette Projekt realiseret svandt bort.

Farbargjø-
relsespro-
jektet op-
gives.

Der opstod derimod senere Spørgsmaal om at forbedre Laugen som Flødningselv. (Se herom Afsnittet om Laugens Flødbargjørelse nedenfor Kongsberg, hvorunder det Videre vedkommende Holms- og Aabufossene er afhandlet).

Paa den ca. 2 $\frac{1}{2}$ Mil lange Strækning langs Elven mellem Langerud Sund i øvre og Vittingfos i ytre Sandsvær var betydelige Strækninger af de tilgrændsende Jorder oftere i Flom udsatte for Oversvømmelse. Grundeierne vare derfor betænkte paa at søge disse Oversvømmelser forebyggede ved en Sænkning og Regulering af Elven. I dette Øiemed afholdt Sandsvær Jordbrugerforening den 13de No- 1864.

Møde paa
Vinæs den
13de Novbr.
1864 ang.
Sænkning
og Regule-
ring ovenfor
Vittingfos.

1864. vember paa Gaarden Vinæs et Møde, hvor man enedes om, at Foreningens Formand skulde udarbejde et Andragende til Regeringen om i Anledning af dette Spørgsmaal at lade anstille de fornødne Undersøgelser. Efterat Andragendet under 28de November var affattet og undertegnet af nogle og sytti Grundeiere, blev det oversendt Departementet samtidigt med et andet Andragende fra samme Forening om, at der maatte blive anstillet Undersøgelser om, hvorvidt Vittingfossen maatte kunne reguleres saaledes, at Lax og Sørrret kunde passere den.

1865. Paa Anmodning afgav Amtssagronom Asbjørn Olsen en Erklæring angaaende Sænkningen af Flomvandstanden, hvori han anførte, at Jorden var af udmærket Beskaffenhed, saa dens Sikring mod Oversvømmelse var en Sag af overordentlig Vigtighed for vedkommende Eiere saavel som for Sandsvær idetheletaget. Hvorvidt det — som i Andragendet anført — var flere Tusinde Maal Jord, der saaledes led Skade, derom havde han ikke kunnet overbevise sig, men anbefalede dog den fornødne sagkyndige Undersøgelse.

Den 30te Mai beordrede Departementet Kanaldirektøren til at lade anstille foreløbig Undersøgelse af Lokalteterne — forsaavidt ikke de tidligere for Laagens Farbarjøgørelse anstillede Undersøgelser skulde afgive tilstrækkeligt Materiale — og derefter afgive sin Erklæring om, hvorvidt den paatænkte Vandstandsregulering vilde kunne udføres uden uforholdsmæssig Bekostning eller Forringelse af Eien-
domsherligheder. Departementet beordrede derhos Fiskerinspektøren til at sætte sig i Forbindelse med Kanaldirektøren til Behandling af Spørgsmaalet om Fiskerierne.

1867. Først den 4de Februar afgav Kanaldirektøren sin Betænkning i Sagen, da han af de hos ham beroende Oplysninger forudsaa, at den ingen Fremtid kunde have. Han bemærkede, at det gjaldt store og værdifulde Jordstrækninger, som skulde befries for Oversvømmelse, saa det nok turde være muligt, at Omkostningerne ved den fornødne Udvidelse i Vittingfos vilde vise sig til Gunst for Foretagendet, skjønt de maatte blive større end den Usagkyndige vilde anslaa dem til. Der var imidlertid en alvorlig Be-

Amtssagronomens Erklæring ang. Sænkningen.

Ordre til Undersøgelse med Hensyn til Sænkning.

Kanaldirektørens Betænkning af 4de Februar 1867 ang. Sænkning.

tænkelighed tilstede ved en større Sænkning af Flommene 1867.
og det var, at der i Elvebredderne oftere fandtes Brud,
som vilde foreges ved en Sænkning, idet denne uundgaaeligt
maatte medføre en Forøgelse af Strømhastigheden.
De Eiendommene, som ikke led af Oversvømmelse, men
af Brud kunde saaledes ikke være tjent med Sænkningen
og vilde fordre Erstatning, idet det vilde kræve forholds-
vis større Udgifter at sikre dem ved Dækningsarbejder.

I Henhold til denne Udtalelse udbad Kanaldirektøren
sig Departementets nærmere Ordre med Hensyn til, hvor-
vidt han skulde efter yderligere Undersøgelser tage Sagen
under nærmere Behandling. Endelig bemærkede han med
Hensyn til det andet Andragende, at Pladsen ved Vitting-
fos ei var ubekvem for en Laxetrappe, men Faldet saa stort,
at den vilde blive kostbar. Derhos havde Fiskeriinspek-
tøren gjort opmærksom paa, at der ovenfor Fossen kun
fandtes faa Gydepladse, samt at Fordelen ved en Laxe-
trappe kun vilde være liden, da Stedet laa langt fra Havet.

Se forøvrigt Afsnittet om «Langens Flødbargjørelse
nedenfor Kongsberg».

II.

Forslag.

Kanaldirektør Røym's Forslag af 28de Oktober 1854 til
Farbargjørelse af Holms- og Aabufossene.
Leitnant Vedelers Forslag af 24de April 1857 til Langens
Farbargjørelse.

V b.

**Laugens Flødbargjørelse neden-
for Kongsberg.**

Indhold.

	Side.
I. Sagens administrative Behandling	21
Stiftelse af Fællesflødningsforening — 1859.....	21
Forhandlinger om Forandringer i Laugereøens Hængsle.....	21
Kongelig Approbation af 17de Marts 1864 paa Flødningsfor-	
eningens Statuter.....	22
Andragende om Undersøgelser i Henseende til Flødningens	
Lettelse.....	23
Ordre til Undersøgelser af 29de December 1864	23
Optagelse af Kart	23
Kanaldirektørens Forslag af 26de Januar 1866 til Omforan-	
dring af Laugereøens Hængsle.....	23
Hængsleeeiernes Klage over Forandringen.....	23
Klage over Laugerehængslets Indflydelse paa Laxefiskeriet...	24
Fiskeriinspektørens Erklæring af 19de Oktober 1870.....	24
Skoveiernes Klage over Laugerehængslet — 1870	25
Skov- og Fiskerieiernes Forestilling til Flødningsforeningen..	25
Skoveiernes Andragende af 8de April 1871 om Undersøgelser	
med Hensyn til Flødbargjørelse.....	25
Vogts Rapport af 4de Juli 1871.....	26
Vogts Forslag af 11te Juni 1872 til Flødbargjørelse.....	26
Kanaldirektørens Betænkning af 20de Juni 1872 over Forslaget	27
Flommen 1872 paaskynder Forhandlingerne om et nyt Hængsle	28
Vogts Undersøgelse af Hængslepladse ved Sundby og Odberg.	
Møde med Flødningsbestyrelsen 2den November 1872	29
Kanaldirektørens Indberetning af 3die November 1872	29
Vogts Forslag af 3die December 1872 til Hængsle ved Sundby	30
Kanaldirektørens Betænkning af 9de Decbr. 1872 over Forslaget	30

	Side.
Slipperende ved Labrofoss.....	31
Anlæg af Hængsle ved Sundby.....	31
Sætrems Rapport af 15de Mai 1873.....	31
Sætrems Rapport af 1ste Juli 1873, Baadrende forbi Hængslet ved Sundby	31
Andragende om Tilladelse til Fuldførelsen af Oprensningerne i Holms- og Aabufossene	32
Møde den 14de og 15de December 1874 ved Holms- og Aabu- fossene mellem Kanaldirektøren, Fiskeriinspektøren og Fi- skerieierne	33
Skoveiernes særskilte Andragende om Oprensningen	33
Reservehængsle	33
Kanaldirektørens og Fiskeriinspektørens Erklæring af 20de Januar 1875 ang. Holms- og Aabufossene	34
Kongelig Resolution af 22de Marts 1875 ang. Holms- og Aabu- fossenes Oprensning.....	36
Undersøgelse om Baadrende forbi Sundby Hængsle	36
Nysoms Forslag af 24de Januar 1876 til Baadrende ved Sundby Hængsle m. m.	36
Kanaldirektørens Betænkning af 29de Januar 1875 over Ny- soms Forslag	36
Kollision mellem Færsel og Flødning ved Langerøhængslet...	37
Kanaldirektørens Erklæring af 13de Januar 1877 angaaende Kollisionen.....	38
Erklæringer fra Flødningsbestyrelsen og Andre.....	39
Kanaldirektørens Kontinuationserklæring af 31te Oktbr. 1877.	40
Dannelse af Trælasthandlernes Flødningsforening.....	41
Trælasthandlerforeningens Andr. om Approbation paa Statuter	41
Departementets Udtalelse af 12te Juli 1876 ang. Statuterne..	42
Underhandlinger mellem de tvende Foreninger.....	42
Kanaldirektørens Erklæring af 5te Mai 1877 ang. Statuterne	43
Trælasthandlernes Erklæring af 13de Juli 1877.....	45
Den ældre Flødningsforenings Erklæring af 6te April 1878 ..	45
Kanaldirektørens Kontinuationserklæring af 27de November 1878.....	46
Den ældre Flødningsforenings Forestilling af 15de Juni 1878 ang. Færsel forbi Langerøens Hængsle og Flomhængsle ved Aasrumvandet.....	46

	Side.
Trælasthandlernes og Flødningsinspektørens Erklæringer af	
13de November 1878	47
Kart over Langerøens Hængsle	48
Nysoms Betænkning af 15de Juli 1879	48
Flødningsinspektørens Erklæring af 11te August 1879 ang.	
Aasrumvandet	49
Høieste Resolution af 27de Juni 1879 ang. Ikke-Approbat	
paa Statuter	50
Kanaldirektørens Erklæring af 18de Februar 1880 ang. Flød-	
ningsforeninges Forestilling af 15de Juni 1878	50
Kanaldirektørens Betænkning af 21de Februar 1880 angaaende	
Førselen forbi Langerøhængslet	51
II. Forslag med deri senere foretagne Forandringer	52

V b.

Laugens Flødbargjørelse nedenfor Kongsberg.

I.

Sagens administrative Behandling.

Under Afsnittet Laugens Farbargjørelse er omtalt, at et Interessentskab i Laurvig i 1854 var dannet for at søge Holms- og Aabufossene oprensede væsentlig af Hensyn til Flødningen, samt at dette Interessentskab efter ved kongelig Resolution af 21de November 1855 at have erhvervet Tilladelse til at foretage Oprensninger i Aaret 1858—59 lod saadanne for en Del udføre i Fossene, indtil det nødtes til at indstille dem paa Grund af Indsigelser fra en Eier af et Fiskeri sammesteds.

For bedre at kunne fremme Flødningens Interesse stiftede de i samme Interesserede den 25de Februar en Forening for Fællesflødning i Vasdraget fra Stadshængslet ved Kongsberg til dets Udløb. En Generalforsamling den 8de November vedtog et Forslag til Statuter, men søgte og erholdt man først senere i 1864 kongelig Approbation paa dem.

1859.

Stiftelse af Fællesflødningsforening.

Blandt de første Skridt til en Forandring af Flødningsforholdene, som denne Forening gjorde, var en Henvendelse til Eieren af Yttersø eller Langerøens Hængsle om at bevirke dette saaledes forandret, at Lastens Udstikning kunde foregaa bekvemmere og hurtigere.

Forhandling om Forandring af Langerøens Hængsle.

Dette Hængsle, der ligger strax ovenfor Laugens Udløb, var allerede anlagt i det syttende Aarhundrede af Fritzø

1859. Værk, hvem det fremdeles tilhørte. Eftersom Tømmertrafiken efterhaanden havde udviklet sig, blev det ubekvemt og fyldestgjorde ikke længer Fordringerne til en bekvem og hurtig Udstikning af Lasten, da det var for lidet til at rumme det sædvanlige Tømmerkvantum, saa Udtagningen af Hængslet oftere maatte standses af Mangel paa Oplagsplads nedenfor, og det ovenfor flaadelaagte Tømmer kun med Vanskelighed og undertiden slet ikke kunde passere Hængslet. Den daværende Eier af Fritzø Værk, M. Treschow, var ogsaa villig til at lade Hængslet omarrangere, men da der til det Øfemed maatte exproprieres en Del fremmed Strandtomt, og da han ønskede sagkyndig Veiledning dertil, androg han under 9de Mai Departementet om Kanaldirektørens Bistand til at planlægge Hængslets Omarrangement.

Departementet imødekom denne Anmodning og gav under 18de Mai Kanaldirektøren Ordre til at yde den ønskede Bistand. Og efterat have iagttaget Forholdene paa Stedet indberettede han under 30te Juni, at der Intet var at indvende imod Treschows Plan: at forlænge Hængslet henimod 400 Alen for at skaffe bedre Plads og derved gjøre det muligt til enhver Tid at passere. Da imidlertid Skoveierne og Lastehandlerne vare ifærd med Oprettelsen af en Flødningsforening og rimeligvis trængte et Hængsle høiere oppe i Elven, antog Kanaldirektøren, at deres Formening burde indhentes, forinden nogen Udvidelse af Laugerøhængslet foretoges og ialfald førend den gjældende Betaling for Hængslets Brug forhøiedes.

1864. Formodentlig har Flødningsforeningen foreløbig underhaanden ordnet sig med Hængsleeieren, der ikke var indtraadt som Medlem af Foreningen, ved gjensidige Tillempninger, idet man først i 1864 igjen paakaldte det Offentliges Bistand. Flødningsforholdene vare imidlertid mindre tilfredsstillende og for paa en kraftigere Maade at kunne virke til deres Forbedring søgte og erholdt Flødningsforeningen Approbation paa sine i 1859 vedtagne Statuter ved kongelig Resolution af 17de Marts.

Kgl. Approbation af 17de Marts 1864 paa Flødningsforeningens Statuter.

Med Amtets Skrivelse af 10de August modtog Departementet et Andragende fra Flødningsdirektionen om, at der ved det Offentliges Medvirken maatte blive anstillet de fornødne Undersøgelser paa Stedet og derefter udarbejdes Forslag til de Arbejder, der burde udføres til Fællesflødnings Fremme i den nedre Del af Laugens Vasdrag.

1864.
Andragende af 10de Aug 1864 om Undersøgelse for Flødnings Løttelse.

Under 29de December meddeltes Kanaldirektøren Ordre til at foretage saadanne.

Ordre til Undersøgelse af 29de Decbr. 1864

Fourer Taubøll optog derefter et Kart i $\frac{1}{4000}$ over Hængslepladsen tilligemed 30 Stkr. Lodningsprofiler, som han den 24de April afgav til Kanaldirektøren, efterat denne i Februar Maaned havde iagttaget Forholdene og konfereret med Flødningsdirektionen angaaende de Arrangements, som burde træffes.

1865.
Optagelse af Kart.

Med Skrivelse af 26de Januar sendte Kanaldirektøren til Flødningsbestyrelsen Kartet med paalagt Omarrangement af Hængslet, idet han nærmere forklarede og motiverede samme samt paapegede de yderligere Forsigtighedsforanstaltninger, som burde tages under Flom for at forebygge Sprængning. Forandringen bestod i et af Duc d'Alber og en Lændse langs samme indgjærdet Baadløb langs venstre Bred, som endnu samme Aar blev udført af Flødningsbestyrelsen.

1866.
Kanaldirektørens Forslag af 26de Januar 1866 til Omforandring af Laugereens Hængsle.

Eieren af Hængslet indgav under 2den Juli en Klage til Flødningsbestyrelsen over den af samme gjorde Forandring, idet han paastod at Trykket paa Hængslet var bleven større, da Lasten ikke som tidligere støttede sig mod Landet. Paa Bestyrelsens Anmodning besigtigede Kanaldirektøren i den Anledning den 6te Juli Forholdene ved Lændsen, men da Vandstanden da var meget under Flom og Tømmermassen laa roligt paa Hængslet, kunde han ikke opdage nogen Svaghed ved dette, der skulde være foranlediget ved Forandringen.

1867.
Hængsleciernes Klage over Forandringen.

Formodentlig har Eieren dog vedblevet sin Paastand, thi senere den 17de Februar afgav Kanaldirektøren paa Opfordring en Indberetning til Bestyrelsen om Besigtigelsen og erklærede tillige, at det udførte Arbejde var forsvarligt, forsaavidt det var ham muligt under daværende Forhold at se.

1868.

1870.

Klage over
Laugerø-
hængslets
Indfyldelse
paa Laxe-
fiskeriet.

Eftersom Mængden af nedflødet Tømmer tiltog i en forholdsvis stærk Grad, begyndte Ulemperne ved kun at have det ene Hængsle, Laugersøens, og det nederst i Vasdraget at vise sig. Hængslet laa nemlig oftere overfyldt med Laast, saa al Passage forbi det blev umuliggjort. De flere Eiere af Laxefiskerier ovenfor reiste Klage over Forholdene, idet de paastode, at de store ansamlede Tømmermasser, deres Bevægelse og Flødningsmandskabets Arbejde skræmmede Laxen. Paa deres Foranledning besigtigede Fiskeriinspektøren den 26de Juni 1869 og 19de Oktober 1870 Forholdene og afgav under 19de Oktober en Erklæring, hvori han bl. A. udtalte:

Fiskeri-
inspekto-
rens Erklæ-
ring af 19de
Oktbr. 1870.

«Ved de stedfundne Undersøgelser er jeg kommen til den Overbevisning, at Tømmeret er til stor Skade for Laxens Opgang. Ved begge Befaringer var der omtrent middels Vandstand. Tømmeret laa da i saa store Masser, især første Gang, at det saa ud, som det naaede Bunden, og de medhavte lokaliserede Folk erklærede, at det ved lavere Vandstande naaede denne. Men selv om ikke dette er Tilfældet i middels Vand, maa det dog med Bestemthed antages, at denne Trafik af en Mængde Arbeidere ved Tømmerets Udstikning og Sortering, som finder Sted ved Lændsen, maa skræmme en saa sky Fisk, som Laxen, og er Virkningen af denne Trafik naturligvis større, jo lavere Vandstanden er. Sidste Gang, jeg foretog denne Undersøgelse, havde jeg især Anledning til at blive overbevist om, at denne Trafik i betydelig Grad hindrer Laxens Opgang, da Flødningsmandskabet var beskæftiget i det hele Løb, hvor Laxen netop har sin Gang. Idet jeg med Bestemthed antager, at Laugersøens Lændse og den der stedfindende Trafik er til stor Skade for Laxens Opgang og altsaa for Fiskeriets Udvikling i Vasdraget, skal jeg tilføie, at man i andre Lande i den seneste Tid arbejder med at ordne Tømmerflødningen og Lændsebruget paa en saadan Maade, at denne Virksomhed ikke skal skade Fiskeriet, idet man navnlig søger at lægge Lændserne paa saadanne Steder, at de ikke foraarsagede Ulemper i denne Henseende».

Skoveierne beklagede sig over, at Vasdragets Spærring 1870. ved Laugerøen en længere Tid af Sommeren ikke blot hindrede dem aldeles fra at benytte den ved Flødningsloven hjemlede Ret til selv at fremfløde sine Trælastprodukter til Udslibningsstedet, men ogsaa i selv at forædle sin Last for derefter at fremfløde den til bemeldte Sted. De besværede sig derhos over, at de bestaaende Forholde hindrede den almindelige Konkurrence i Vasdraget.

Skoveiernes
Klage over
Laugerø-
hængslet.

174 Skov- og Fiskerieiere i Hedrum, Laurdal og Sand-
vær forenede sig i Anledning af denne Utilfredshed med
Flødningsforholdene om et Andragende til Flødningsfor-
eningen af Oktober Maaned, hvori de efter en Fremstilling
af alle Misligheder foreslog følgende Forandringer ved Flød-
ningsvæsenet som de mest nødvendige:

Skov- og
Fiskerieier-
nes Fore-
stilling til
Flødnings-
foreningen.

- a. At der istedetfor det nuværende Laugerøens Hængsle anbringes et Sikkerheds- og Delingshængsle længere op i Elven paa et bekvemt Sted helst ovenfor Aabufos, eller hvis det nuværende Hængsle indtil Videre bliver staaende, at der da ikke bliver henliggende mere Tømmer eller Trælast sammesteds, end at den for hver Dag opflødes.
- b. At der ved hver Lændse anbringes en rummelig Aabning, der stedse bør være aaben for den almindelige Førsel i Vasdraget, samt at den ene Halvdel af Elven — hvori bemeldte Aabning er indbefattet — indtil den lovbestemte Midtstrømslinie stedse holdes aaben til Laxens Opgang.
- c. At Flødningen nu som før om Sommeren indstilles i Fisketiden.

Kanalvæsenets Arkiv indeholder ingen Oplysning om 1871.
dette Andragendes Behandling af Tømmerdirektionen, men
formodentlig er det ikke bleven imødekommet som ønsket;
thi flere Skoveiere forenede sig om et Andragende af 8de
April til Departementet om at bevirke Laugen nedenfor
Kongsberg paa offentlig Bekostning undersøgt med Hensyn
til en Flødbargjørelse og Planer med Omkostningsoverslag
for en saadan udarbejdet. Amtet oversendte Andragendet
med Bilage i Skrivelser af 19de og 31te Mai til Departe-

Skoveiernes
Andragende
af 8de April
1871 om Un-
dersøgelse
med Hensyn
til Flødbar-
gjørelse.

1871. mentet, idet det anbefalede dets Indvilgelse. Den 20de Juni beordrede Departementet Kanaldirektøren til at efterkomme det, hvorefter det overdroges Ingeniør Vogt af befale Vasdraget i Slutningen af Juni. Under 4de Juli afgav han en Rapport om Befaringen, som fandt Sted under Flom, og fremholdt deri Nødvendigheden af at bese det ogsaa under lavere Vandstande, samt da optage en Del Krokier af Fosene mellem Kongsberg og Landefos, medens man for den nedenfor liggende Del af Elven vilde have tilstrækkelige Materialier til Sagens Behandling i de tidligere for Kanalisationen udførte Undersøgelser.

Vogts Rapport af 4de Juli 1871.

Ved under 14de Juli fra Kanaldirektøren at modtage denne Rapport med Anbefaling af fortsatte Undersøgelser bifaldt Departementet saadanne under 19de s. M. I Forening med Vogt befor derefter Kanaldirektøren i Septem-ber og November Maaneder Vasdraget, under hvilken Befaring Vogt anstillede videre Detailundersøgelser. Det viste sig imidlertid nødvendigt at foretage end mere detal-lerede Undersøgelser og fuldstændige Opmaalinger i den øvre Del af Vasdraget nedenfor Kongsberg, men paa Grund af andre Forretninger maatte disse opsættes til en se-ner Tid.

1872. Vogt kunde derfor den 11te Juni alene afgive et For-
slag til Flødbargjørelse af Elvestrækningen mellem Vaalen Bro i Sandsvær Præstegjeld og Laugens Udløb. Efter en detailleret Beskrivelse af denne Del af Vasdraget med dets Flødningsindretninger opstillede han detailleret Forslag med Omkostningsoverslag til de fornødne Arbeider og Indret-ninger paa følgende Steder:

Vogts Forslag af 11te Juni 1872 til Flødbargjøre-lse.

Flomhængsle ovenfor Vittingfos	Kr.	904.00
Do. — Kjærafos	«	813.33
Modtagelseshængsle ved Tagtvædteen	«	3,600.00
Anlæg og Arbeider ovenfor og i Vittingfos.	«	3,194.67
Do. i Vittinghølen	«	200.00
Do. i Strømmen fra Kjøne- stenen til Blaalandssund	«	240.00

Lateris Kr. 8,952.00

	Transport	Kr.	8,952.00	1872.
Anlæg og Arbejder i Brofos og Fiskefos	•	2,704.00		
Do. i Elvestykket mellem Brofos og Sjulstadfos	•	56.00		
Do. i Sjulstadfos	•	1,100.00		
Do. i Vrangfos	•	274.67		
Do. Kjærafos	•	2,337.33		
Do. Hekla og nedenfor	•	250.00		
Do. Naufos og nedenfor	•	760.67		
Do. Virudfos	•	433.33		
Do. Holmsfos	•	560.00		
Do. Aabufos	•	4,664.00		
Større Redskaber og tilfældige Udgift	•	2,708.00		
Administrationsudgifter	•	4,000.00		

tilsammen Kr. 28,800.00

Den 20de Juni oversendte Kanaldirektøren til Departementet dette Forslag, som han tiltraadte som Fundament for den Retning, hvori Forbedringsarbejderne burde søges fremmet, idet han ledsagede det med forklarende Bemærkninger. Han fremholdt den Anskuelse, at man her burde gaa experimentativt frem, da det vel lod sig gjøre uden Vanskelighed at sige, hvorledes en Fos skulde gjøres god; men at finde, hvorledes dette paa billigste Maade kunde ske, fordrede et bedre Kjendskab til Lokalteterne, end man erholdt ved 1 à 2 Befaringer. Kanaldirektøren ansaa Lændseanlæggene som det Hovedspørgsmaal, der blev at løse, og fandt den Paastand, som var gjort med Hensyn til Laugerøens Hængsle, at det skulde være til stor Skade for Laxens Opgang, mindre berettiget og ikke bevist ved Erfaring, derimod antog han, at Hængslet var ufuldkommet og hemmende for en hurtig Expedition af Tømmeret, i hvilken Retning ogsaa alle sagkyndige Mænds Udtalelse gik. Efter hans Formening burde et Samlehængsle lægges ved Aasrumvandets Udløb, da man der havde den sikreste Hængsleplads, men han havde forøvrigt ikke saa stor Betænkelighed ved at lægge det ved Bomstad Bro, som af Nogle var fremholdt, at han ubetinget maatte fraraade dette.

Kanaldirektørens Betænkning af 20de Juni 1872 over Forslaget.

1872. Et Hængsle lagt ved Tagtyedteen vilde kun kunne rumme et begrændset Kvantum Tømmer og havde ved Lavvand nogle tørre Strande, hvor Tømmeret kom til at ligge tørt, og hvorfra det saaledes blev kostbart at faa nd. Man var desuden der ikke ganske uden Søens Indflydelse, der antagelig medførte, at man hele Vinteren maatte have mer eller mindre Tilsyn med et Hængsle der. — Ved Aabufos vilde visselig en Kanal med Sluse være det fuldstændigste Middel, idet man derved ogsaa tilfredsstillede Baadfarten foruden Tømmertrafiken og undgik al Krangel med Fiskerieierne samt tillige, naar et Hængsle anlagdes ovenfor Fossen, vilde kunne sløife Laugerøens Hængsle; men et saadant Anlæg var der vel lidet Haab om at faa realiseret, da der var Præjudikat for, at Afgift ikke kunde paalægges Tømmer til Fordel for Sluseanlæg, og da Midler dertil neppe vare at opdrive paa anden Maade. Forøvrigt antog han nok, at Fossen kunde forbedres saavidt for en ringere Sum, at Tømmeret kunde passere den i Flaader. — Med Hensyn til Laugerøens Hængsle, over hvilket der var ført Klager, ansaa han det heldigst, om der kunde træffes et Kompromis, saaledes at Eieren anlagde et nyt Modtagelseshængsle ovenfor uden Forhøielse af Afgiften. Valget af Sted for et saadant vilde idethele være afhængigt af det Arrangement, som kunde tilveiebringes med Eieren af Laugerøhængslet, samt af hvorledes man kunde komme fra den uheldige Forordning af 1794, og endelig af i hvilken Grad man kunde undgaa Erstatning til Laxefiskerierne. Kanaldirektøren kunde derfor ikke paa Forhaand mere bestemt udtale sig om Valget mellem de 3 paatænkte Hængslepladse. — Foruden Hængslespørgsmaalet vilde ogsaa Hensynet til Laxefiskerierne være af væsentlig Indflydelse paa Valget af Forbedringsarbejder i Fossene, og der vilde saaledes udfordres flere Underhandlinger; inden saadanne kunne foretages, og for disse vilde Vogts Forslag levere et brugbart Fundament.

Flommen
1872 paa-
skynder
Forhandlin-
ger om et
nyt
Hængsle.

Efterat Foreningen for Fællesflødningen i Laugens Vasdrag var bleven gjort bekjendt med dette Forslag, indtraf en betydelig Flom i Vasdraget, der gjorde det absolut nødvendigt snarest at anlægge ialfald et Stoppehængsle til. Di-

rektionen anholdt derfor om en Konferance med Kanal- 1872.
direktøren, hvilket Departementet under 8de August gav
Tilladelse til.

Efterat 5 af Laugens Flødningsbestyrelse opnævnte
Mænd i Erklæring af 12te April havde fremhævet det uheldige i, at Laugerøens Hængsle skulde tjene saavel til
Modtagelses- som til Sorteringshængsle, og at den hensigtsmæssigste Ordning vilde opnaaes derved, at der ovenfor
Laugerøens Hængsle byggedes særskildte Modtagelseshængsler, medens Laugerøens Hængle hovedsagelig kun benyttedes
som Sorteringshængsle, traadte Kanaldirektøren i den
Anledning sammen med Flødningsbestyrelsen den 3die September for at behandle Valget af Plads for et saadant
Hængsle, og enedes man om efter videre Undersøgelser at
træffe Valg mellem Hænglepladsene ved Gaarden Sundby
og Gaarden Odberg.

Ingeniør Vogt afreiste derefter til Laugen for nærmere
at undersøge de nævnte Hængslepladse og overvar den 2den
November et Direktionsmøde i Fællesflødningsforeningen til
Sagens Behandling. Paa dette Møde fremlagde Formanden
en Skrivelse fra Eierne af Fritzø af 20de Oktober, hvori
denne erklærede sig uvillig til at anlægge Opsamlingslændse
i den nedre Del af Laugen. Formanden fremsatte derpaa
Spørgsmaalet, om Direktionen skulde fatte Beslutning om
Anlæg af en Lændse enten ved Sundby eller ved Odberg,
af hvilke det førstnævnte Sted ansaaes som heldigst, men
da Vogt paa Anmodning om at erklære sig i Sagen ikke
vilde foregribe Kanaldirektørens forventede Betænkning, enedes
man om at afvente denne og anmode ham om tillige
at meddele Fortegnelse over de til en Lændse fornødne
Materialier samt afstaa en af Kanalvæsenets Ingeniører til at
forestaa Lændseanlægget tilligemed de andre Arbeider, som
man maatte beslutte at anlægge i Vasdraget.

Efter under 4de November at have modtaget en Ud-
skrift af Forhandlingerne paa Mødet meddelte Kanaldirek-
tøren under 13de s. M. foreløbig til Departementet, hvad
der hidtil var passeret, samt at Sundby var funden at være
den fordelagtigste Hængsleplads, hvorfor man allerede var

Vogts Undersøgelse af Hængslepladse ved Sundby og Odberg. Møde med Flødningsbestyrelsen 2den Novbr. 1872.

Kanaldirektørens Indberetning af 13de Novbr. 1872.

1872. ifærd med at ordne sig til under den kommende Vinter at bygge Hængslet der. Videre anbefalede han, at der tilstoddes fri Ingeniør til at forestaa Anlægget i Lighed med, hvad der gjordes i Arendals og de øvrige vestlandske Vasdrag. Han lagde nemlig overordentlig Vægt paa, at med en Bestyrelse som her, sammensat af Skoveiere og Tømmeriere og idethele, naar der var Tale om i Landdistrikterne at gjøre noget for Vasdraget, vilde der altid fremkomme Rivninger mellem Parterne. Under saadanne Omstændigheder var det utvivlsomt godt, at Ingeniøren stod uafhængig af Parterne, da i Tilfælde af Uenighed hans Raad og Mægling da altid vilde være af stor Vægt.

Vogts Forslag af 12de Decbr. 1872 til Hængsle ved Sundby.

Den 3die December afgav Vogt Indberetning om sin Undersøgelse af Hængslepladsene med Forslag til Anlæg af Hængsle ved Sundby, ledsaget af 2de Krokier af begge de omhandlede Hængslepladse. Han anførte, at Elvens Form paa begge Steder var ret heldig for et Hængsleanlæg; men ved Odberg var Bredderne, navnlig den venstre Bred, meget lave, saa der vilde fordres meget Arbejde for at faa Tømmeret væltet ud, naar Flommen — som hyppigt er Tilfældet — i en forholdsvis kort Tid faldt ned til en midlere Vandstand. Odbergnæsset stod desuden i stærkt Brud paa en større Længde ovenfor det Sted, hvor Hængslet maatte bygges. Disse Omstændigheder samt den, at Sundby ligger omtrent 1 Mil længer nede i Vasdraget, og at Strømhastigheden der er noget mindre, vare afgjørende til Fordel for Valget af Hængslepladsen der. Han gav derefter en kort Beskrivelse af Hængslearrangementet sammesteds.

Kanaldirektørens Betænkning af 9de Decbr. 1872 over Forslaget.

Under Henvisning til sin foreløbige Skrivelse af 13de November oversendte Kanaldirektøren den 9de December dette Forslag til Departementet, idet han gjorde opmærksom paa, at der under Lokalundersøgelserne havde været høj Vandstand, saa Bunden i Elven ikke tilstrækkeligt kunde undersøges. Der var derfor Mulighed for, at Hængslet maatte gives en noget anden Retning end foreslaaet. Hængslepladsen fandt han forøvrigt overmaade gunstig, da det største Tømmertryk vilde støde mod Land.

Departementet oversendte disse Dokumenter den 17de December til Amtet for at tilstilles Flødningsbestyrelsen og meddelte samtidig, at Ingeniørhjælp til Hængslets Udførelse kunde erholdes af Kanalvæsenet mod at Flødningsbestyrelsen udredede de dertil medgaaende Omkostninger.

Oppe ved Labrofos havde Træsliberiet sammesteds under 25de November foreslaaet for Flødningsbestyrelsen, at det skulde paatage sig Flødningen gennem Fossen og til den Hensigt bygge en Slipperende enten helt ned forbi Fossen eller blot omtrent midtveis til Stupet ved Møllen. I et Møde af Flødningsbestyrelsen den 4de December enedes man om en Rende helt ned forbi Fossen til Slipning af alt Foreningens Tømmer mod en rimelig og billig Godtgjørelse, der det paafølgende Aar fastsattes af et Skjøn.

Slipperende
ved Labro-
fos.

Hængslet ved Sundby blev derefter bygget i Løbet af Vinteren og efter at være færdigt besigtiget af Ingeniør Sætren, der den 15de Mai afgav Indberetning derom med Kart over dets Beliggenhed. Han bemærkede deri, at man paa Grund af Fjeldbund ikke havde kunnet anbringe Duc d'Alber saa langt ud som ønskeligt, men antog, at man kunde afhjælpe Manglen ved Anbringelse af svære Anholdstange fra et ovenfor liggende Kar og muligens andre Punkter paa høire Bred.

1873.

Anlæg af
Hængsle
ved Sundby.

Sætrens
Rapport af
15de Mai
1873.

Under den paafølgende Flom viste Hængslet sig under Trykket af en 30 à 40000 Tylter Tømmer som udmærket godt i Henhold til en Indberetning fra Sætren af 1ste Juli.

Sætrens
Rapport af
1ste Juli
1873, Baa-
rende forbi
Hængslet
ved Sundby.

I denne Indberetning omtalte Sætren tillige, at der fra de ovenfor liggende Skoveiere vilde fremkomme Forlangende om, at der altid skulde holdes fri Passage for deres Skibslast forbi Hængslet, og at man isaaafald langs venstre Bred maatte anbringe en Lændse, støttet til en Række solide Duc d'Alber, eller — da denne Foranstaltning var kostbar — tage under Overveielse, om man ikke ved en Gjennemgravning af en smal Sandryg ovenfor skulde kunne faa Elven til at danne sig et nyt Hovedløb, gennem hvilket ikke blot Skibstømmeret kunde flødes forbi Hængslet, men som ved at aflede den største Del af Vandmassen vilde lette Hængslet og gjøre Udstikningen derfra mulig til enhver Tid.

1873. Et saadant Forlangende er formodentlig ogsaa fremkommet, thi paa et Direktionsmøde den 6te Oktober som Kanaldirektøren overvar, vedtog man at lade Ingeniør Wes- sel udarbejde Forslag til en Pælerad langs venstre Bred og senere indsende det til Kanaldirektørens Betænkning.

Andragende
om Tilladelse
til
Fuldførelse
af Oprens-
ningerne i
Holms- og
Aabufoss-
sene.

Som ovenfor omtalt var det Interessentskab, der i 1855 havde erholdt kongelig Tilladelse til at oprense Holms- og Aabufossene, bleven hindret i at gennemføre disse Arbejder og havde kun faaet Anledning til at foreslaa en mindre Del af dem. Flødningsbestyrelsen havde imidlertid længe været betænkt paa at lade dem fuldføre efter den af Vogt under 11te Juni 1872 foreslaaede Plan og efter nærmere Anvisning af Kanaldirektøren. Den indgav derfor underdanigst Andragende om Tilladelse hertil, hvilket af Amtet blev tilstillet Departementet den 18de November.

1874. Forinden Departementet foretog Videre i denne Anledning forlangte det under 8de Januar hos Kanaldirektøren Oplysning om, hvorvidt Fiskerierne i disse Fosse vare af nogen større Betydning, og om de foreslaaede Arbejder kunde antages at medføre nogen væsentligere Ulemper for dem. Kanaldirektøren remitterede imidlertid under 14de Sagen med den Bemærkning, at man ved Udarbejdelsen af Forslaget havde søgt at tage særligt Hensyn til Fiskerierne, men at han som usagkyndig i Fiskeribedriften ikke kunde afgive nogen Erklæring om, hvilken Indflydelse Arbejderne vilde have paa dem.

Departementet lod derefter Amtet indhente de forskellige Fiskerieleres Udtalelser, og efterat have modtaget disse med Amtets Skrivelse af 9de Oktober sendte det Sagen med samtlige dens Bilage til fælles Betænkning af Kanaldirektøren og Fiskeriinspektøren angaaende Spørgsmaalet om den ansøgte Expropriationstilladelse, idet det forlangte deres paa lokale Undersøgelser og Konferancer med de Interesserede støttede Udtalelse om, hvorvidt Ansøgningen burde indvilges med eller uden Modifikationer i den tidligere udarbejdede Plan. Endvidere ønskede det deres Udtalelse om, hvorvidt Fiskerieiernes Erstatning i Tilfælde kunde bestemmes af Skjønsmænd udnævnte paa sædvanlig Maade.

I Anledning heraf foranledigede Kanaldirektøren og 1874.
Fiskeriinspektøren ved Amtet sammenkaldt et Møde med Møde den
de Fiskeriberettigede ved Holms- og Aabufossene den 14de 14de og 15de
og 15de December. Udskrift af Forhandlingerne paa disse Decbr. 1874
Møder blev af Amtet under 22de s. M. tilstillet Kanal- ved Holms-
direktøren. sene mell.
Kanaldirek-
tøren, Fi-
skerin-
spektøren
og Fiskeri-
eierne.

Paa Mødet den 14de ved Holmsfos, hvor Betydningen af de til Fiskerierne der knyttede Interesser blev oplyst, og hvor denne bevægede en Flerhed af de Mødende til at opgive Tanken paa Oprensningsarbejderne, opstod der en Dissents inden Flødningsbestyrelsen, som ledede til at samtlige Trælasthandlere senere udtraadte af Foreningen og den 8de Januar 1875 dannede en egen Flødningsforening.

De Medlemmer, der repræsenterede Skoveierne holdt samtlige paa at faa Oprensningen udført. For yderligere at virke hertil forenede de sig om en særskilt Forestilling af 31te December, ledsaget af 9 Bilage, hvori de principa- Skoveiernes
særskilte
Andragende
om Oprens-
ningen.
liter androge om, at de foreslaaede Arbejder saavel i Holms-
som i Aabufossen med eller uden Modifikationer maatte blive
udførte efter Kanaldirektørens Anvisning i Henhold til den
kongelige Resolution af 21de November 1855, og in subsi-
dium om særskilt Tilladelse til en saadan Udvidelse af Fos-
sene, at Tømmerflaader ved alle flødbare Vandstande med
Lethed og Sikkerhed kunde passere dem.

Af Hensyn til et muligt Brud paa Sundby Hængsle havde man været betænkt paa at anbringe et Reserve-
hængsle nedenfor samme mellem det og Tagtvedtøen. Som
Reserveoplæg tænkte man sig benyttet et ved Laugens ven-
stre Bred liggende mindre Vand, Aasrumvandet, hvor man
var udenfor al Fare, og blev der i den Anledning af Flød-
ningsbestyrelsen anstillet en Del Nivellements for at komme
efter, paa hvad Maade eller ad hvilken Vei Tømmeret skulde
kunne føres ind i Vandet. Laugen har nemlig paa denne
Strækning kun et svagt Fald. Man havde tænkt sig en
Kanal gravet fra et Sted høiere op i Elven og ned i Van-
det, men da denne kun vilde faa 1 Tommes Fald paa en
Længde af 5660 Fod og derhos kræve betydelige Grav-
ninger, foreslog Flødningsinspektøren, at man burde formaa

Reserve-
hængsle.

1874. Kanaldirektøren til at anstille det fornødne videre Undersøgelser og afgive sin Betænkning i Sagen. Flødningsbestyrelsen anmodede ham ogsaa herom, men efter en mundtlig Konferance med Flødningsinspektøren meddelte Kanaldirektøren under 17de Oktober Bestyrelsen, at der var lidet Rimelighed for, at Aasrumvandet kunde blive benyttet som Opsamlingsplads for Laugens Tømmer, saaledes at videre Undersøgelser af Forholdene der maatte anses overflødige.

1875. Den 20de Januar afgave Kanaldirektøren og Fiskeriinspektøren sin Betænkning angaaende Oprensningsarbejderne i Holms- og Aabufossene, ledsaget af en tabellarisk Opgave over Udbyttet af Fiskerierne ved Holmsfos i Aarene fra 1865 til og med 1874, hvilket gennemsnitlig havde beløbet sig til 257 Bø aarlig. Ifølge denne Betænkning vare de foreløbig paa det Rene med, at det vilde være forbundet med Betæneligheder at søge bragt til Udførelse andre Arbejder i Fossen end de, hvorom vedkommende Flødningsbestyrelse og Fiskerierne i al Fald i det Væsentlige kunde blive enige, da der knyttede sig saa betydelige Interesser til Fiskerierne. De pleiede Forhandlinger gik derfor i den Rethning at søge saadan Enighed tilveiebragt. Ved Holmsfos lykkedes dette ikke, hvorimod man ved Aabufos i det Væsentlige enedes om en af Flødningsinspektør Heggen foresat Modifikation af Vogts Forslag, som væsentlig vilde bidrage til at lette Tømmerets Flødning gennem denne Fos uden antagelig at skade de tilstødende Fiskerier. Efter nærmere at have paavist, hvorledes de i Kanaldirektørens Forslag af 18de Januar 1856 og de i Vogts Forslag af 11te Juni 1872 opstillede Arbejder paa det Nærmeste faldt sammen for Holmsfossens Vedkommende, og efterat have nærmere paapeget den Risiko ligeoverfor Fiskerierne, som vilde være forbunden med de foreslaaede Arbejder i Holmsfos, i Forhold til de ubetydelige Fordele, som derved vilde opnaaes for Flødningen, fandt de det utilraadeligt at sætte disse Arbejder iværk, og dette saameget mere, dersom man — som af Skoveierne subsidiært fremholdt i Forestilling af 31te December 1874 — vilde udvide Fossen saaledes, at Tømmerflaader ved alle Vandstande skulde kunne passere

Kanaldirektørens og Fiskeriinspektørens Erklæring af 20de Januar 1875 ang. Holms- og Aabufossene.

den med Lethed og Sikkerhed. De fandt derhos denne sin 1875.
Formening yderligere bestyrket ved den Dissents inden selve
Flødningsbestyrelsen, som havde gjort sig gjældende paa
Mødet paa Gjone den 14de December, idet Laurvigs Træ-
lasthandlere, for hvis Regning Flødningen foregik, ikke øn-
skede disse Arbeider udførte, medens alene de Medlemmer,
der repræsenterede Skoveierne, vare derfor.

Med Hensyn til Aabufos anbefalede de den af Flød-
ningsinspektør Heggen foreslaaede Modifikation af de op-
stillede Forslag til Oprensning, hvorom det paa Mødet paa
Stubberød den 15de December lykkedes at opnaa næsten
Enighed. Alene Eierne af Rolighedsfisket protesterede mod
en Bortminering af Sten og Oprensning af Stranden neden-
for Hovlandsfisket; men de fandt det dog lidet rimeligt, at
disse Oprensninger kunde paaføre det nogen Skade.

Med Hensyn til, hvorvidt Skjøn over Erstatning til
Fiskerierne kunde afholdes paa sædvanlig Maade, saa an-
tog de, at der ikke kunde blive Spørgsmaal om nogen
saadan Erstatning. I ethvert Fald var det umuligt paa
Forhaand at bestemme Skadens Størrelse. Skulde der imid-
lertid mod Formodning fra Eieren af Rolighedsfisket frem-
komme Krav paa Erstatning, saa kunde Berettigelsen hertil
først opstaa efter Arbeidets Udførelse, og Skjønsmænd maatte
i Tilfælde da i Henhold til Lov af 31te Mai 1848 § 5 sær-
skilt opnævnes af Kongen. I Henhold til deres nærmere
Redegjørelse, hvoraf Ovenstaaende er et Extrakt, anbefalede
tilslut Kanaldirektøren og Fiskeriinspektøren:

1. At det i Medhold af Lov af 31te Mai 1848 angaaende
Sænkning eller Udtapning af Indsøer eller Myrstræk-
ninger m. V. naadigst tillades Direktionen for Fælles-
flødningen i Laugens Vasdrag efter nærmere Anvisning
af Kanaldirektøren at foretage de af Flødningsinspek-
tør Heggen under 15de December 1874 foreslaaede Op-
rensningsarbeider til Lættelse af Tømmerflødningen i
Aabufossen.
2. At Værdsættelsen af den Skade, der ved Arbeiderne
maatte bevirkes, sker ved Mænd, der blive at opnævne
af Kongen.

1875. 3. at den af nysnævnte Direktion indgivne underdanigste Ansøgning af 18de November 1873 ikke indvilges, forsaavidt angaar Arbeider til Lettelse af Flødningen i Holmsfos.

Kgl. Res. af 22de Marts 1875 ang. Holms- og Aabufossenes Oprensning. Ved kongelig Resolution af 22de Marts blev denne Indstilling approberet med nogle uvæsentlige Redaktionsforandringer, og er de omhandlede Arbeider senere blevne udførte.

Undersøgelser om Baadrende forbi Sundby Hængsle. Med Hensyn til de øvrige i Vogts Forslag opstillede Forbedringer af Flødningsforholdene i den nedre Del af Laugens Vasdrag havde Flødningsinspektør Heggen gjort forskellige Bemærkninger og dertil foreslaaet at tilfredsstille Trangen til en Rende for Baadfart forbi Sundby Hængsle. I Anledning heraf anmodede Direktionen for Fællesflødningen under 13de Juli Departementet om at erholde Kanaldirektørens Betænkning over Heggens Bemærkninger samt Planer med Overslag til Baadrende forbi Sundby-Hængslet, og beordredes Kanaldirektøren under 24de Juli til at efterkomme denne Anmodning.

I Forening med Løitnant Nysom foretog han i den Anledning en Befaring af Vasdraget, hvorefter Nysom anstillede de nærmere Undersøgelser af Flødningsforholdene ved Vittingfos samt Forholdene ved Sundby Hængsle med Hensyn til Baadfarten forbi samme.

1876. Den 24de Januar afgav Nysom Indberetning om disse sine Undersøgelser med 2de alternative Forslag til en Baadrende forbi Sundby Hængsle, enten ved Gjennemgravning af Landtungen ved Hængslet eller ved Afpæling af en Rende langs Elvens venstre Bred, resp. beregnede til 15000 og 14000 Kr., samt Forslag til Udbedring af Sørfossen, beregnet til 14000 Kr. for at undgaa Flomhængsle ovenfor Vittingfos.

Kanaldirektørens Betænkning af 29de Januar 1876 over Nysoms Forslag. Ved under 29de Januar at oversende Departementet denne Nysoms Indberetning bemærkede Kanaldirektøren, at det var indlysende, at saadanne Flomhængsler langt oppe i Vasdraget maatte sinke Flødningen, der ofte gik hurtigst og lettest netop i Flomtid. Han ansaa det derfor at være liden Grund til at paatage sig de med deres Anlæg og

Betjening forbundne betydelige Omkostninger, saafremt man med rimelige Midler kunde faa Tømmeret til i Flomtid at gaa gennem de nedenfor liggende Fosse. De af Nysom foreslaade Foranstaltninger i denne Hensigt var man bleven enig med Flodningsinspektøren om at være de hensigtsmæssigste, og de dertil beregnede Omkostninger maatte ansees for vel anvendte Penge. 1876.

Med Hensyn til Heggens Bemærkninger til de øvrige af Vogt foreslaaede Arbeider i Vasdraget fandt Kanaldirektøren dem mindre væsentlige, saa der neppe kunde være Noget tilhinder for at tage dem tilfølge. Derimod antog han, at det af Vogt opstillede Overslag burde forhøies med 50 pCt. paa Grund af Stigning i Material- og Arbeidspriserne.

Endelig bemærkede han i Anledning af Baadrenden forbi Sundby Hængsle, at Gjennemgravningen gennem Landtungen, skjønt dybere, burde foretrækkes, baade fordi Gjennemfarten derved blev lettere, og fordi Trykket paa Hængslet saavel som Vedligeholdelsesomkostningerne bleve mindre.

Forbi Langerøens Hængsle havde Eieren afpælet et Baadløb, men da dette laa i en Bagevje, har det formodetlig tilgrundet sig, saa de større Færger eller Pramme, der førte Mursten fra et ovenfor Hængslet liggende Teglværk, havde Vanskeligheder med at komme frem. Disse forøgedes yderligere, naar der var sluppet større Tømmermasser paa Hængslet, idet Tømmeret da strakte sig langt ovenfor Hængslets øverste Ende og fuldstændigt stængte for Baadrenden. Dette indtraf Sommeren 1876 til stor Gene for Baadfarten, idet denne blev stoppet i en 3 Ugers Tid. Paa Grund af disse Forhold, og da der agtedes anskaffet en mindre Dampbaad til Prammenes Førsel paa Elven, indgav T. M. Nielsen & Søn i Laurvig under 24de Juli gennem Amtet et underdanigst Andragende om, at der i Henhold til Lov om Flodnings- og Flodrensningsvæsenet af 26de August 1855 § 7 maatte blive udfærdiget et Røglement for Baad- og Skibsfart paa den nedre Del af Laugen fra dens Munding til Gjelstad eller den ovenfor liggende Aabufos.

I Anledning af dette Andragende udbad Departementet sig under 21de Oktober Kanaldirektørens Formening.

Kollision
mell. Fær-
sel og Flød-
ning ved
Langerø-
hængslet.

1877. Den 13de Januar afgav Kanaldirektøren sin Erklæring over Situationen ved Langerøens Hængsle. Han oplyste, at Tartoier og Flaader under de bestaaende Forhold vare givne Adgang til at passere Hængslet gjennem det afpælede, 80 Rod brede Baadløb, saaledes at Passagen kun blev spærret ved høi Flom og ved Hængslets Overfyldning med Tømmer. Kunde man undgaa nogensinde at fylde Hængslet mere end til i Høide med nedre Ende af Baadløbet, saa vilde man undgaa den stærke Forøgelse af Strømmen i Gjennemgangs-aabningen i Flomtid og have fri Passage forbi Lændsen til enhver Tid.

Kanaldirek-
tørens Er-
klæring af
13de Januar
1877 ang.
Kollision.

Da en modereret Nedslipning af Tømmer paa Langerøens Hængsle vilde være i Flødningens egen velforstaaede Interesse paa samme Tid, som den til enhver Tid vilde sikre Passagen forbi Hængslet, syntes det billigt og fornødent, at Flødningsbestyrelsen forbødes at nedslippe Tømmeret i saa store Masser paa Langerøens Hængsle, at dette fyldtes længere op end til i Høide med nedre Ende af det for fri Passage forbi Hængslet afpælede Baadløb, hvilket kunde ske, ved at Tømmeret tilbageholdtes paa Sundbyhængslet og paa det Hængsle ved Tagtvedt, hvis Anlæg var besluttet, samt om nødvendigt paa et tredie Hængsle, der kunde anlægges ved Bomstad Bro. Den anden fremholdte Ulempe: at Tømmeret ved lav Vandstand og sydlig Vind drev opover Elven, lod sig ikke forebygge. Hvor hinderlig denne Omstændighed til sine Tider kunde være for Flodfarten, saa vilde man dog kunne komme frem.

Kanaldirektøren fandt det saaledes fuldt berettiget i Henhold til Lov af 26de August 1854 § 7 at bestemme:

1. Det paaligger Eieren af Langerøens Hængsle i forsvarlig Stand at vedligeholde den Afpæling med tilhørende Lændse, der er anbragt for at sikre Passagen forbi Hængslet.
2. Det forbydes Flødningsbestyrelsen i nedre Laugen at nedslippe Tømmeret i saa store Masser fra Langerøens Hængsle, at dette fyldes længer op end til i Høide med nedre Ende af det for fri Passage forbi Hængslet afpælede Baadløb.

Denne Erklæring blev af Departementet under 3die April tilstillet Amtet til Indhentelse af Flødningsbestyrelsens og Andres Erklæringer. 1877;

Saadanne afgaves af Flødningsinspektør Heggen den 13de April, af Foreningen for Fællesflødning i Laugens Vasdrag den 13de Juli, af Direktionen for Fællesflødningsforeningen i Laugens nedre Distrikt den 16de August, af Ansøgeren den 19de September, af Hængsleeierne den 13de Juli og af Amtet den 20de September.

Erklæ-
ringer fra Flød-
ningsbesty-
relsen og
Andre.

Flødningsinspektøren gjorde væsentlig den Bemærkning, at de bestaaende Hængsleindretninger i Vasdraget vare tilstrækkelige til under Flom og middels høj Vandstand i Elven at regulere Tømmertilgangen til Laugerøens Hængsle, medens mindst 2de nye Reservehængsler udfordredes ovenfor Aabufos for at kunne gjøre dette ved Lavvand, da Laugerøens Hængsle da kun rummede 2000 Tylter Tømmer, naar Post 2 i de af Kanaldirektøren foreslaaede Bestemmelser skulde tilfredsstilles. Det var derhos nødvendigt at bundrense Aabufos saaledes, at man kunde komme igjennem samme ved hvilken som helst Vandstand.

Hængsleeieren forlangte en nærmere Drøftelse af Værdiforholdet mellem de kolliderende Interesser, fremholdt sin Ret til at stænge tværs over Elveløbet ved Laugerøen og henpegede paa den uundgaaelige Ulempe ved, at Tømmer ved sydlig Vind drev opover Elven.

Trælsthandlerne Fællesflødning i Laugens Vasdrag søgte væsentlig ved almindelige Betragtninger at vise Ubedydeligheden af de andre til Vasdraget knyttede Interesser samt fremholdt Umuligheden af at kunde overholde Post 2 i de foreslaaede Bestemmelser, efterat Tømmerkvantumet i de senere Aar var voxet fra 40000 til 70000 Tylter. Den foreslog derhos, at der burde gives Bestemmelse om et bestemt Tømmerkvantum, der kunde slippes paa Laugerøens Hængsle, og at Flødningen burde tilpligtes at skaffe T. M. Nielsen & Søn Gjennemfart for sine Farkoster gjennem Hængslet, naar det efter de forhaandenværende Omstændigheder med Rimelighed kunde ske.

1877. Skoveiernes Flødningsforening i Laugens nedre Distrikt erklærede sig enig i de foreslaaede Bestemmelser, men antog, at man ialfald for det Første, forinden Vasdragets Flødningsforhold i det Hele taget kom i en mere tidsmæssig Orden, ikke burde tage nogen Bestemmelse som Post 2, da Sagen antagelig efterhaanden vilde ordne sig af sig selv.

Amtet foreslog at give Post 2 i Forslaget en mere almindelig Form.

Kanaldirektørens Kontinuations-erklæring af 31te Oktbr. 1877.

Pil Imøtegaaelse af disse Indvendinger afgav Kanaldirektøren under 31te Oktober en længere Betænkning. Han gjorde deri opmærksom paa, at han ved sit Forslags Affattelse var gaaet ud fra, at Eieren af Laugerøens Hængsle var uberettiget til at stænge Passagen forbi Hængslet. Og de Sagen vedliggende Oplysninger om Størrelsen af de til fri Passage knyttede Interesser vare da fuldkommen tilstrækkelige til at gjøre Flødningslovens § 7 anvendelig paa Tilfældet, uden at det kunde ansees nødvendigt eller hensigtsmæssigt at indgaa paa en nærmere Drøftelse af Værdiforholdet mellem de kolliderende Interesser, saameget mere som det af Ingen var benægtet og i Forslaget desuden udtrykkelig fremholdt, at de til en hensigtsmæssig Flødning her knyttede Interesser vare af en overveiende Betydning.

Derimod fandt han at kunne gaa ind paa i Henhold til Amtets Forslag at give Post 2 en mer almindelig Form, saalydende:

2. Det forbydes Flødningsbestyrelsen i nedre Laugen paa en Gang at nedslippe saa meget Tømmer paa Laugerøens og Tagtvedtøens Hængsler, at Passagen forbi dem med Baade og Fartøier derved vil hindres.

Siden Forslagets Afgivelse den 13de Januar var nemlig Hængslet ved Tagtvedtøen bleven anlagt og burde derfor medtages i Bestemmelserne, ligesom den mer almindelige Form vilde give noget friere Spillerum under de nye Forholdes Udvikling, medens Adgangen stod aaben til efter nogen Tids Erfaring at give Bestemmelsen en skarpere Begrænsning, saafremt det skulde vise sig nødvendigt.

Med denne Erklæring sendte Departementet under 28de 1877.
December Sagen tilbage til Amtet.

Som ovenfor berørt havde Flødningsbestyrelsen fattet Beslutning om Anlæg af et Modtagelseshængsle ved Tagtvedtøen strax ovenfor Langerøens Hængsle og lod dette nu udføre.

Inden Flødningsforeningen havde Skoveiernes og Trælasthandlernes specielle Interesser som ovenfor nævnt fremkaldt megen Uenighed, saa begge disse Korporationer tilslut stode som to stridende Parter. Og som Følge af Statutterne var efterhaanden Skoveierne blevne de raadende. Trælasthandlerne havde derfor allerede under 8de Januar 1875 dannet en egen Forening for Besørgelse af sin Flødning og for at søge Forandringer i de ved kongelig Resolution af 17de Marts 1864 approberede Regler for Fællesflødningen. Foreningen havde i et Møde den 16de Januar vedtaget et da fremlagt Udkast til Statuter. I disse Statuters § 1 fastsattes, at Foreningen kun skulde bestaa af dem, for hvis Regning Flødningen foregik i Vasdraget, medens den tilsvarende Bestemmelse i det bestaaende Reglement af 1864 lød paa, at foruden disse ogsaa Eiere eller Forpagtere af Skove, hvis Produkter fremdreves til Vasdraget vare berettigede til at være Medlemmer. Derhos gjorde de nye Statuters § 9 Stemmeret paa Generalforsamlingen afhængig af, at der i de to sidste Aar af Vedkommende var erlagt Flødningsomkostninger af et gennemsnitligt Kvantum af enten 100 Tylter Bjelker, Langved eller Skibslast eller af 200 Tylter Sagtømmer med 7 Tommers Top og derover eller af 500 Tylter Smaalast, medens Reglementet af 1864 ikke havde nogen tilvarende Regel om et bestemt Lastekvantum,

Dannelse af
Trælast-
handlernes
Flødnings-
forening.

Trælasthandlerne søgte gennem Amtet i Andragende til Departementet Approbation paa disse Statuter og at faa sin Forening anerkjendt som den lovmæssigt bestaaende Flødningsforening. Inden Amtet expederede dette Andragende, indhentede det den eksisterende Fællesflødnings Erklæring derover og erholdt dennes Modforestilling af 12te August

Trælast-
handlerfor-
eningens
Andragende
om Appro-
bation paa
Statuter.

1877. 1875, hvor Proprietær Aschim med flere af Bestyrelsens Medlemmer paa de i Vasdraget interesserede Skoveieres Vegne fremkom med Indsigelser mod de foreslaaede Forandringer og fraraadede de nye Reglers Approbation.

Dep. tets
Udtalelse
af 12te Juli
1876 ang.
Statutterne. Efterat Departementet saaledes var bleven bekendt med Sagen, erklærede det i Skrivelse til Amtet af 12te Juli 1876, at medens det vistnok kunde indrømme, at den i de ældre Statutters § 2 indeholdte Bestemmelse om Forningens Sammensætning var saadan, at den, naar den ikke af Skoveierne udøvedes med Loyalitet, kunde medføre skadelige Følger ved at fremme separate Interesser, kunde det paa den anden Side ikke billige den Fremgangsmaade, som Lastehandlerne havde valgt til at søge Reglementets formentlige Ufuldkommenheder rettede — nemlig: at træde ud af den bestaaende Forening og paa egen Haand danne en ny saadan. Departementet fandt derhos de ovenomhandlede i § 9 af de nye Statuter indeholdte Regler om Betingelserne for Stemmeret lidet billige, idet de der forlangte Kvanta Trælast var meget større, end der krævedes i noget andet Vasdrag. Det havde derfor henstillet til Amtet at at søge aabnet Underhandlinger mellem begge Parter for om muligt gennem gjensidige Indrømmelser at se tilveiebragt Enighed mellem dem.

Underhand-
linger mel-
lem de
tvende For-
ninger. De derpaa indledede Underhandlinger førte til, at Fællesflødningens Bestyrelse lovede at ville foreslaa for en Generalforsamling, at Skoveiernes Stemmeret skulde være betinget af, at de havde Last i Vasdraget, samt af at Trælasthandlerne i Laurvig vare villige til at finde sig i Departementets Bestemmelse med Hensyn til det Kvantum af Last, som maatte flødes for at give Stemmeret.

Efterat denne Tilnærmelse mellem begge Parter var tilveiebragt, remitterede Amtet under 14de Februar Sagen til Departementet, som under 21de Marts udbad sig Kanaldirektørens Udtalelse derom og navnlig hans Forslag til de Modifikationer, som de i de nye Statutters § 9 indeholdte Bestemmelser om Stemmerettens Fordeling antoges i Tilfælde at burde undergaa.

Den 5te Mai afgav Kanaldirektøren sin Erklæring og 1877:
fremholdt, at der af den Splittelse, som i de senere Aar
var opstaaet mellem de forskellige Interesser i nedre Lau- Kanaldirek-
gen, havde udviklet sig en Tilstand, som nu næsten maatte tørens Er-
kaldes lovløs, og som virkede lige skadeligt tilbage paa klæring af
begge de stridende Parter, idet Flødningen led under en 5te Mai
for den særlig skadelig Usikkerhed i Bestyrelsen, ligesom 1877 ang.
man under de utrygge Forhold var lidet tilbøielig til at Statuterne.
yde større Bidrag til Vasdragets Forbedring og desuden var
udsat for, at muligens paatænkte Foranstaltninger ved den
mindste Hindring kunde blive umuliggjorte, da den lovløse
Tilstand hindrede lovlig Expropriation. Han fandt derfor
fuld Grund for det Offentlige til at søge disse Forhold
ordnede, ligesom det var i de stridende Parters egen velfor-
staaede Interesse at gjøre en lovlig Ordning mulig, og paa-
pegede han nærmere det Rimelige og Naturlige i, at de, for
hvis Regning Flødningen foregik i nedre Laugen, ønskede
at faa den Magt til at styre sin egen Bedrift, som de nu
manglede efter det under 17de Marts 1864 approberede Reg-
lement, medens det ikke kunde være af samme Vigtighed
for Skoveierne i de til Laugen stødende Distrikter at søge
vedligeholdt den Overvægt i Flødningens Anliggender, som
de havde erholdt ved det nævnte Reglement. Kunde man
gaa ud fra, at Bestyrelsen (i den gamle Flødningsforening)
i sit ved Mødet paa Hanevold den 23de Januar fremsatte
Forslag til en ny § 1 tænkte sig, at kun de, der havde
Last i Vasdraget vare berettigede til at være Medlemmer
af Foreningen, saa vilde man kunne have Haab om en
mindelig Overenskomst, da de af Lasteeierne opstillede Sta-
tuters § 1 ogsaa berettigede de Skoveiere, der havde Last i
Vasdraget, til at være Medlemmer. Dissentsen vilde da
væsentligst dreie sig om Betingelserne for Medlemmernes
Stemmeret og § 1 kunde da gives saadan Redaktion:

«Berettiget til at være Medlem af Foreningen er
Enhver, for hvis Regning Flødning foregaar i Laugen
nedenfor Kongsberg til Laugens Udløb».

De i Lastehandlerforeninges Statuters § 9 optagne Reg-
ler for Stemmeret fandt Kanaldirektøren for eksklusive og

1877. Vansaa det tvivlsomt, om Loven af 26de August 1854 gav Adgang til aldeles at nægte noget lovligt Medlem af Fællesflødningsforeningen Stemmeret; men da dette dog var skeet i de fleste af de bestaaende Flødningsreglementer, og de særlige Forhold i Laugens Vasdrag gav Anledning til at befrygte, at Adgangen til at udøve Stemmeret i Flødningens Anliggender ved blot at slippe nogle faa Tylter Tømmer paa Elven kunde blive benyttet til at skaffe sig en uberettiget Indflydelse af Folk, der ingen særlig Interesse havde af, at Flødningen fremmedes paa hensigtsmæssigste Maade, antog Kanaldirektøren, at der burde opstilles et vist Minimum af Flødningslast som Betingelse for Stemmerettens Udøvelse, ligesom det maatte være stemmende med Rimelighed, at det hver enkelt Lasteeier tilkommende Antal af Stemmer inden passende Grændser burde stige med det af ham flødede Tømmerkvantum. De nærmere Regler for Stemmerettens Udøvelse maatte da efter Sagens Natur bestemmes ved et omtrentligt Skjøn, og antog han, at § 9 kunde gives følgende Indhold i Lighed med, hvad der gjaldt for Otteraaens Vasdrag:

«Stemmeretten udøves saaledes, at den, der i de to sidstforløbne Aar aarligen har erlagt Flødningsomkostninger til Foreningens Kasse af et gennemsnitligt Kvantum af mindst 50 — femti — Tylter Tømmer, Bjælker, Langved eller Skibslast har 1 — en — Stemme; den, der paa samme Maade har erlagt Flødningsomkostninger af 500 — fem Hundrede — Tylter lignende Trælast 2 — to Stemmer, og endelig den, der har erlagt Flødningsomkostninger af 1000 — et Tusinde — Tylter eller derover 3 — tre — Stemmer. Af Smaalast udfordres det dobbelte Antal Tylter for at udøve den samme Stemmeret».

Forøvrigt gjorde Kanaldirektøren nogle Bemærkninger til Redaktionen af enkelte af de andre Paragrafer i de foreslaaede Statuter og bemærkede til Slutning til § 3, at dersom der ikke kunde opnaaes Enighed mellem Lasteeierne og Skoveierne om de af ham fremsatte Forandringer i Statuterne, saa kunde de maaske forsøge at komme overens om lignende Bestemmelser om Direktionens Sammensætning

som de, der gjaldt for Foreningen til Fællesflødning af Træl- 1877.
last i Thelemarkens vestfjeldske Vasdrag, hvor den ene af
de 3 Direktører vælges af Skoveierne i de til Vasdraget
grænsende Skovbygder. Kunde man blive enig herom, saa
maatte § 3 omredigeres i Overensstemmelse dermed; men
hvad enten Enighed kunde opnaaes eller ikke, maatte det
— for at Flødningen i Laugen kunde komme ud af den
fortvivlede Stilling, hvori den befandt sig — ansees for
ønskeligt, at Statutterne for den under 8de Januar 1875 i
Laurvig stiftede Forening for Fællesflødning i Laugens
Vasdrag nedenfor Kongsberg med de oven foreslaaede For-
andringer approberedes.

Den 18de Mai sendte Departementet denne Sag ledsaget
af Kanaldirektørens Erklæring tilbage til Amtet med An-
modning om at gøre saavel Trælasthandlerne som Direk-
tionen for den ældre Flødningsforening bekendt dermed,
samt om at henstille til begge Parter, hvorvidt de maatte
være villige til at indgaa paa en Ordning af Flødnings-
forholdene i Vasdraget overensstemmende med Kanaldirek-
tørens Forslag.

Laurvigs Trælasthandlere gav sin Erklæring hertil den
13de Juli, idet de i det Væsentlige tiltraadte de af Kanal-
direktøren foreslaaede Modifikationer. Trælast-
handlernes
Erklæring
af 13de Juli
1877.

Den ældre (Skoveiernes) Flødningsforening afgav ved 1878.
Advokat Heffermehl under 6te April sin Erklæring, der
gik ud paa at fastholde de dem i den ældre Forening hjem-
lede Rettigheder og kun indgaa paa at forandre de be-
staaende Statutters §§ 1 og 2 overensstemmende med det
Forslag, der af dens Direktion var fremsat i Mødet paa
Hanevold den 23de Januar 1877. Den ældre
Flødnings-
forenings
Erklæring
af 6te April
1878.

Med Skrivelse af 31te August modtog Departementet
Sagen tilbage fra Amtet og sendte den under 4de Oktober
til Kanaldirektørens videre Betaenkning, idet det bemærkede,
at det ikke ved de fornyede Forhandlinger var lykket at
tilbeibringe Enighed mellem Vedkommende om Forholdets
Ordning, og at Amtet antog, at der under den herskende
Strid ikke var Adgang til at meddele Approbation paa de
nye Statuter enten i deres oprindelige eller i en modificeret

1878. Skikkelse, saa det vel var rettest for Tiden at nogle saadan Approbation og lade Vedkommende i Tilfælde ty til Domstolene med sine Tvistigheder, indtil de kunde blive enige om nye Fællesstatuter.

Kanaldirek-
terens Kon-
tinuations-
erklæring af
27de Novbr.
1878.

Under 27de November remitterede Kanaldirektøren atter Sagen til Departementet med Tilføiende, at han Intet videre fandt at bemærke ved Sagens Realitet, og hvori han nærmere begrundede Urimeligheden af de mod ham gjorte personlige Beskyldninger. Til Slutning gjentog han sin tidligere Udtalelse om Ønskeligheden af, at Statuterne for den nye Forening kunde blive approberede, da Splittelsen mellem Trælasthanterne og Skoveierne i nedre Laugens Distrikt var saa stor, at der ikke var noget Haab om en heldig Samvirken mellem dem, og da dette Forhold vilde blive yderligere forværret ved en vidløftig Proces. Om den ældre Flødningsforening blev opretholdt, kunde man vel neppe tvinge Trælasthanterne til at være Medlemmer af samme, og man vilde da have en Direktion, som sad oppe i Landet og voterede og førte til Protokols, medens Flødningen i alt Væsentligt bestyredes af dem, for hvis Regning den foregik, og under alt dette var der ingen lovlig Adgang til at faa foretaget de høist nødvendige Forbedringsarbejder i Vasdraget.

Høieste Re-
solution af
27de Juni
1879 ang.
Ikke-App-
robation
paa Sta-
tuter.

Imidlertid blev Trælasthanternes Andragende om Approbation paa Statuter for den af dem oprettede Flødningsforening afslaaet ved høieste Resolution af 27de Juni 1879, der bestemte:

„At det af Bestyrelsen for en under 8de Juni 1875 stiftet Forening for Fællesflødning i Laugens Vasdrag nedenfor Kongsborg indgivne underdanigste Andragende om Approbation paa de af nævnte Forening vedtagne Statuter ikke naadigst indvilges“.

Den ældre
Flødnings-
forenings
Forestilling
af 15de Juni
1878 ang.
Færslen
forbi
Laugens
Hængsle
og Flom-
hængsle ved
Aasrum-
vand.

Med Skrivelse af 26de Marts modtog Departementet fra Amtet atter Sagen angaaende en friere Flodfart forbi Laugerøens Hængsle, ledsaget af de forskjellige Korporationers Erklæringer af 26de Januar og 14de Marts, og senere en direkte indgiven Forestilling fra Direktionen for den ældre (Skoveiernes) Flødningsforening af 15de Juni, hvori der androges om, at Forholdene i Laugen og specielt

ved Langerøens Hængsle maatte blive yderligere undersøgte, saa det kunde bringes paa det Rene, hvorvidt Foranstaltninger fornødigedes ved eller nedenfor det nævnte Hængsle, for at dette kunde komme i tidsmæssig Stand samt om Anledningen til ved Aasrumsvandets Udlob at anbringe et Flomhængsle til Opsamling af Tømmer. Begge disse Sager oversendte det under 26de Juni til Kanaldirektøren, for at han kunde udtale sig om dem. 1878.

Den sidstnævnte Forestilling remitterede Kanaldirektøren under 17de Juli med Anmodning om at sendes Eieren af Langerøens Hængsle og Trælasthandlerforeningen til Erklæring, da han efter en Reise til Langerøens Hængsle havde fundet, at enhver Forandring i Sorterings- og Opflaadningsmaaden vilde gribe saaledes ind i tilvante Forhold, at man ikke kunde vente sig nogen heldig Løsning af disse vanskelige og indviklede Spørgsmaal uden under Samvirken og Samraad med dem, der i Virkeligheden forestod Flødningen.

Med Skrivelse fra Amtet af 20de November blev Departementet tilstillet Trælasthandlerkorporationens Erklæring af 13de s. M., indtaget i en Skrivelse af 18de fra Korporationens Formand, der tillige var Hængslets Eier. Sagen blev derpaa under 16de atter oversendt Kanaldirektøren. Korporationens Erklæring var derhos ledsaget af en af Flødningsinspektør Heggen afgiven Betænkning angaaende Flødningsforholdene. Heri anførte denne, at Grunden til, at man hidtil ikke havde kunnet expedere daglig et saa stort Kvantum Tømmer, som den i sin Tid nedsatte Komite, der havde foreslaaet en Udvidelse af Arbeidslændserne og Anlæg af Reservehængsler, havde tænkt sig, at den (Grunden), uagtet baade Tagtvedtøens og Sundby Hængsler senere vare anlagte, fornemmelig laa i, at Lastehandlerne ikke havde kunnet skaffe tilstrækkelig Liggeplads for det opflaadete Tømmer. Forøvrigt havde — bemærkede han — Vind- og Strømførholdene ikke ubetydelig Indflydelse paa Arbeidets Gang, idet Opflaadningen under lav Vandstand og Søndenvind ofte havde været afbrudt flere Uger ad Gangen. Han oplyste, at der for Fællesflødningens Regning var anlagt Opbevarings-

Trælast-
handlernes
og Flød-
ningsin-
spektørens
Erklæringer
af 13de
Novbr. 1878.

1878. lændser i saa stor Udstrækning, at der kunde være Anledning til for enhver Lastehandler at faa Plads for nogle Flaader, og at man ikke havde villet paabinde Foreningen nogen videre Forpligtelse i denne Henseende, men villet overlade til Lastehandlernes selv at sørge for Liggeplads for Resten af sit Tømmer. Nye Liggepladse vilde heller ikke uden Vanskelighed kunne opdrives, da Lændene paa begge Sider af Elven nedenfor Hovedlændsen vare ganske optagne, naar undtoges en mindre Strækning paa venstre Bred ovenfor Gløppe Bro, hvor en Opbevaringslændse maaske kunde anbringes. Man paaviste derpaa nærmere, at Flaadningen ved Langerøens Lændse gik vel saa hurtigt som i noget andet Vasdrag.

1879. For at tilvejebringe de fornødne Materialier til en udtømmende Behandling af Forholdene lod Kanaldirektøren sin Assistent, Leitnant Nysom, i Marts Maaned komplettere Kartet over Laugen ved Langerøens Hængsle, samt studere Flødningen der og undersøge Anledningen til Anlæg af Tømmeroplag i Aasrumsvandet. Nysom afgav derpaa under 15de Juli en Betænkning. Med Hensyn til Oplagspladse nedenfor Langerøens Hængsle oplyste han — som Flødningsinspektøren — at Elvebredderne overalt vare optagne af Flødningen undtagen en 1400 Meter lang Strækning langs venstre Bred fra Langerøens Hængsle til Gløppe Bro, men at der paa den fandtes ikke mindre en 5 Laxefiskerier, hvis Brug i væsentlig Grad vilde generes, om ikke umuliggjøres, dersom Stranden skulde udnyttes som Liggeplads for Tømmer. Hans Undersøgelser ved Aasrumsvandet bestod i Optagelsen af et Kart i $\frac{1}{2000}$ Maalestok af Omgivelserne ved Vandets Udløb samt et Kart i $\frac{1}{5000}$ af Laugen med Omgivelser fra Aasrumsvandet og ca. 2000 Meter høiere op, hvorfra en i sin Tid projekteret Flødningskanal tænktes ført ned i Vandet. I sin Betænkning oplyste Nysom, at Aasrumsvandet kunde rumme ca. 30000 Tylter Tømmer, og at det vilde frembyde en i enhver Henseende betryggende Oplagsplads, men at Tømmerets Indbringelse i og Udtagning af Vandet vilde være forbunden med store Vanskeligheder og Omkostninger. Den lille Elv, Fjæraaen eller Hagenæselsen, der havde sit

Kart over
Langerøens
Hængsle.

Nysoms
Betænkning
af 15de Juli
1879.

Udløb i Vandet, var nemlig ganske ubetydelig og førte selv i Flom i Forhold til Laugen kun lidet Vand. Aasrumvandets Vandstand bestemtes derfor af Laugen, og eftersom denne steg eller faldt, gik Strømmen ind eller ud gennem det Sund, der forbandt det med Laugen. Selv om man udførte den engang projekterede Kanal, vilde saaledes Tømmerets Udtagning af Vandet blive vanskelig, foruden at dette Projekt vilde være kostbart og upraktisk, da Kanalen kun vilde faa $\frac{1}{55000}$ Fald. For at Aasrumvandet med Fordel skulde kunne benyttes som Reservehængsle, maatte man have det i sin Magt efter Behag at frembringe en ud- eller indgaaende Strøm i Vandet. Den Ide var derfor bleven fremsat, at man nedenfor Aasrumvandets Udløb i Laugen skulde anbringe en bevægelig Dam, hvorved man efter Behag skulde kunne dirigere Strømmen ud af eller ind i Aasrumvandet. Imod dette Arrangement indvendte Nysom imidlertid, at en saadan Dam tværs over Elven vilde efter Profilets Form blive særdeles vanskelig at sætte uden i betænkelig Grad at forrykke Elvens hydrografiske Forholde. Derhos var Aasrumvandet et i Forhold til Laugens Vandføring saa lidet Bassin, at den Tid, der vilde medgaa til sammes Fyldning, naar Hastigheden i Indløbet skulde være saavidt stor, at Tømmeret med Lethed skulde kunne bringes ind i Vandet, blev for kort, medens en stadig Manøvrering af Dammen for gennem talrige Fyldninger og Tømninger at bringe det forenskede Kvantum Tømmer ind, vilde blive kostbar, tids-spildende og upraktisk. Nysom kom derfor til det Resultat, at Aasrumvandet ikke stod til at benytte som Reservehængsle.

Denne Betænkning sendte Kanaldirektøren under 17de Juli til Tømmerdirektionen i Laurvig for at give Flødningsinspektøren Anledning til at afgive yderligere Udtalelser.

I Skrivelse af 11te August til Tømmerdirektionen bemærkede denne, at man efter hans Formening ikke burde opgive Tanken om Benyttelsen af Aasrumvandet som Oplag uden at have anstillet nærmere Forsøg dog uden Anbringelse af nogen Dam som foreslaaet af Nysom. Med Hensyn til Læggepladse nedenfor Langerøens Hængsle maatte de, som

Flødningsinspektørens Erklæring af 11te Aug. 1874 ang. Aasrumvandet.

1879. Foreningen havde, ansees tilstrækkelige, da enhver Lastehandler havde Rum for endel Tømmer, naar indtages Laugendalens Bolag, der havde været tilbuddt det Halve af Texten ved St. Helena uden at modtage Tilbuddet. Da Foreningen, der ikke havde ubetydelig Gjæld, for Tiden havde mange andre uopsættelige Arbejder at udføre i Vasdraget, og da man ikke kunde vente noget stort, Tømmerkvantum i den nærmeste Fremtid, fandt han ikke tilstrækkelig Grund til at anbefale Anlæg af noget nyt Opbevaringshængsle for Foreningens Regning.

Denne Skrivelse blev behandlet i Møde af Tømmerdirektionen den 14de Oktober i Forening med Nysoms Betænkning og besluttedes paa Mødet at gjøre Forsøg med at lede Tømmeret ind i Aasrumvandet paa den af Flødningsinspektøren foreslaaede Maade samt at forhøje Dopperne ved Sundby Hængsle. Man fandt derhos for Tiden ikke Grund til at anlægge flere Modtagelseshængsler nedenfor Laugerøens, da der dertil ikke gaves Anledning.

1880. Inden noget Forsøg var blevet anstillet med Benyttelsen af Aasrumvandet, sendte Tømmerdirektionen paa Kanaldirektørens Opfordring under 30te Januar Nysoms Betænkning med Bilage samt Flødningsinspektørens Skrivelse tilbage, hvorefter Kanaldirektøren under 18de Februar afgav sin Betænkning til Departementet angaaende den af Skoveiernes Flødningsbestyrelse indgivne Forestilling og ledsagede den med samtlige derom indhentede Erklæringer, idet han ikke fandt tilstrækkelig Grund til yderligere at opsætte Sagens Expedition indtil de oven omtalte Forsøg med Aasrumvandet vare anstillede. Efter de indkomne Oplysninger fandt Kanaldirektøren ingen Grund til at foreslaa noget Opbevaringshængsle anbragt paa den forresten af Tømmerflødningen udisponerede Strand nedenfor Laugerøen, da det i ethvert Tilfælde vilde være forbundet med mange Vanskeligheder og Ulemper og mod vedkommende Tømmer- og Lændseeiernes Ønske ikke skulde kunde fremtvinges. Lige-
saalidt kunde der være Tale om mod Tømmer- og Lændseeiernes Ønske at foreskrive dem, hvorledes de bør sortere

Kanaldirektørens Erklæring af 18de Febr. 1880 ang. Flødningsforeningens Forestilling af 15de Juni 1878.

og opflaade sit Tømmer ved Lændsen, Noget, der blev deres egen Sag, og hvori de med Grund kunde frabede sig det Offentliges Indblanding. Man vilde derimod i Henhold til Flødningslovens § 7 — saaledes som i Kanaldirektørens Skrivelse af 31te Oktober 1877 anført — kunne forbyde Flødningsbestyrelsen i nedre Laugen at nedslippe paa en Gang saa meget Tømmer paa Laugerøen og Tagtvedtøens Hængsler, at Passagen forbi dem med Baade og Fartøier derved hindredes; og kunde Laugerøens Hængsle derved komme til at gaa over til hovedsagelig at benyttes som Sorteringshængsle, saa vilde meget være vundet for Flødningen. At faa det bragt derhen maatte ansees særdeles ønskeligt og til den Hensigt ligeledes, at der anbragtes de til Tømmerets midlertidige Tilbageholdelse nødvendige Modtagelseshængsler, men med Hensyn til Anvendelsen af Aasrumsvandet som saadant henholdt han sig til, hvad Nysom derom havde udtalt.

I Sagen angaaende den friere Flodfart forbi Laugerøens Hængsle afgav Kanaldirektøren under 21de Februar sin Betænkning. Han gjendrev deri Skoveierforeningens Klager over Forurettelser af Trælasthandlerne og Paastande om, at Kanaldirektøren havde søgt at modvirke Gjennemførelsen af de ældre Forslag til Laugens Flødbargjørelse, fremholdt tvertimod, at Trælasthandlerne hverken manglede Indsigt eller Villie til efterhaanden at forbedre Flødningen, men at de havde været lammet i sin Virken ved den skjæve Stilling, hvori det hele Flødningsvæsen var kommet, medens Skoveierne bedst vilde have rammet Flødningens Interesse ved frivillig at have opgivet sin ved Statutterne af 17de Marts 1864 erhvervede Overvegt i Fællesflødningens Anliggender og heller ved Anvendelse af Flødningslovens § 6 andet Punktum søgt at faa udført de Arbejder, som Trælasthandlerne ikke vilde udføre. Det var — anførte han — en Hovedsag for Færslen forbi Laugerøens Hængsle, at Fosene i nedre Laugen paa hensigtsmæssigste Maade bleve oprensede, og at der ovenfor Laugerøens Lændse paa hensigtsmæssige Steder anbragtes saa mange Opsamlingslændser, at Laugerøens Lændse hovedsagelig kun benyttedes som

Kanaldirektørens Betænkning af 21de Febr. 1880 ang. Færslen forbi Laugerøhængslet.

1880. Sorteringshængsle. Paa Grund af, at Trælasthandlerkorporationen var negtet Approbation paa sine Statuter maatte Ordene: «Flødningsbestyrelsen i nedre Laugen» i den foreslaaede Post 2 udelades, for at den skulde kunne gjøres gjældende mod Laurvigs Trælasthandlere, der faktisk styre Flødningen, og ikke mod den officielt anerkjendte Flødningsbestyrelse, der intet har med Flødningen at bestille. Under de bestaaende indviklede Forhold fandt Kanaldirektøren imidlertid Grund til at tilraade Udsættelse med at udfærdige de foreslaaede Bestemmelser til Frigjørelse af Færslen forbi Langerøens Hængsle, indtil en lovlig Ordning af det hele Flødningsvæsen var istandbragt. Gjennemførelsen af disse Bestemmelser fordrede nemlig Anlæg af flere Opsamlingslændser ovenfor i Vasdraget, og dertil savnede Laurvigs Trælasthandlere lovlig Adgang, hvorfor de allerede saa vanskelige Forhold for Flødningen derved end yderligere kunde forværres. Man kunde saaledes indtil Videre stille sig tilfreds med de af Trælasthandlerne og Lændseeieren givne Erklæringer om «at de ingenlunde ville negte Flodfart forbi Langerøens Hængsle» og «at de ville skaffe D'Hrr. T. M. Nielsen & Søn Gjennemgang gennem Langerøens Hængle, naar det efter de forhaandenværende Omstændigheder med Rimelighed kunde ske».

II.

Forslag med deri senere foretagne Forandringer.

Kanaldirektør Thams's Forslag af 20de Januar 1866 til
Omforandring af Langerøens Hængsle.

Ingeniør Vogts Forslag af 11te Juni 1872 til Flødbargjørelse.

Ingeniør Vogts Forslag af 13de Decbr. 1872 til Hængsle
ved Sundby.

Løitnant Nysoms Forslag af 24de Januar 1876 til Baad-
rende ved Sundby Hængle m. m.

V c.

**Sænkning af Møgenæselsen og
af Gogsjø.**

Indhold.

	Side.
I. Sagens administrative Behandling	55
1. Møgenæselsen	55
Lokalbeskrivelse	55
Kaptein Petersens Sænkingsplan af 3die Marts 1856.....	55
Andragende af 20de Novbr. 1856 om Tilladelse til Sænkning	55
Høieste Resolution af 22de Juli 1857 ang. Tilladelse til	
Sænkning af Møgenæselsen	56
2. Gogsjø	56
Lokalbeskrivelse	56
Landbrugsingeniørens Forslag af 4de Oktbr. 1874 til Sænk-	
ning af Gogsjø	57
Nysoms Forslag af 21de Jan.r 1876 til Sænkning af Gogsjø	57
Kanaldirektørens Betænkning af 24de Febr. over Forslaget	58
Treschows og Vogts Erkl. af resp. 24de og 16de Mai 1876	58
Kanaldirektørens Kontraerklæring af 6te December 1876..	58
Kanaldirektørens Betænkning af 24de Marts 1882	60
Kgl. Resol. af 29de April 1882 ang. Tilladelse til Sænkning	60
II. Forslag	60

V C.

Sænkning af Møgenæselsen og af Gogsjø.

I.

Sagens administrative Behandling.

1. Møgenæselsen.

Fra Askimvandet paa Grændsen mellem Annebo og Stokke Præstegjeld og med Tilløb fra nordre Ende af Annebo gaar Aarholdt- eller Møgenæselsen, ogsaa kaldet Storelven, sydover ned i Gogsjø paa Grændsen af Hedrum og Sandherred. Gogsjø, der i sin nordligste Ende tillige optager den ligeledes fra den nordre Ende af Annebo og tværs igjennem dette Præstegjeld gaaende Skorge Elv, har sit Afløb mod Vest gjennem Fjæraaen og Aasrumvand til Laugen, idet Fjæraaen ca. $\frac{3}{8}$ Mil nedenfor Gogsjø optager Svartaaen, der kommer nordenfra og danner Grændsen mellem Hedrum og Annebo.

Lokalbeskrivelse

Gaarden Møgenæs i Stokke havde i Elven en Mølledam og ovenfor den laa der nogle Gaarde, der led under Oversvømmelse, og hvis Eiere ønskede Elven sænket. Efter den Hensigt at have formaaet Kaptein Petersen til at udarbejde en Plan med Overslag af 3die Marts 1856 til en Sænkning med Fjernelse af Dammen indgave de underdanigst Andragende af 20de November 1856 om Tilladelse til at realisere den. Andragendet blev anbefalet af Fogden og Amtet, som under 4de April oversendte det til Departementet, ledsaget af et af Petersen optaget Kart.

1857.

Kaptein Petersens Sænkningsplan af 3die Marts 1857.

Andragende af 20de Novbr. 1856 om Tilladelse til Sænkning.

1857. Ved under 28de April at modtage Sagen til Erklæring bemærkede Kanaldirektøren under 7de Mai, at om end de i Forslaget meddelte Oplysninger vare noget ufuldstændige, saa forekom det ham dog, at Lovens Fordringer om Plan og Overslag m. m. efter Forholdenes Natur vare tilstrækkeligen fyldestgjorte. Han anbefalede derfor Andragendet paa det Bedste, hvorefter det ved høieste Resolution af 22de Juli blev bestemt:

Høieste Resolution af 22de Juli 1857 ang. Tilladelse til Sænkning af Møgenæs- elven.

«at det i Medhold af Lov angaaende Sænkning eller Udtapning af Indsøer og Myrstrækninger m. V. af 31te Mai 1848 naadigst tillades D. Bjerkelund, C. Løke og O. Holmen af Stokke Præstegjeld, Jarlsbergs Fogderi, Jarlsberg og Laurvigs Amts, at lade foretage en Sænkning og Regulering af Møgenæs- eller Storelven i bemeldte Præstegjeld i Overensstemmelse med den Plan, der er angivet i deres underdanigste Ansøgning af 20de November 1856 samt i det af Kaptein Petersen under 3die Marts 1857 afgivne Forslag.

Mølleedammen blev i Henhold hertil nedreven og Sænk- ningsarbeidet udført, men ledede til en Proces mellem An- søgerne og Mølleieieren.

2. Gogsjø.

1874. Den ovennævnte Indsø, Gogsjø, er en mindre Sø med omtrent 38 Millioner Kvadratfods Overflade, og reguleres dens Afløb ved en i sin Tid efter Overenskomst anlagt eller ved Dom fastslaaet Dam — den saakaldte Præstedam —, hvis Høide er bestemt ved et umiddelbart ovenfor samme anbragt Minehul, og som er forsynet med 2de Luger, der skulle holdes fuldt aabne, saasnart Vandstanden i Gogsjø stiger over dette Minehul. Ved Elven nedenfor ligger der trende Brug, nemlig Hagenæs Mølle, der eier Præstedammen, Holmens Stampe og Fjære Sag. Det første af disse har sin Brugsdam omtrent 3 à 400 Alen nedenfor Præstedammen, hvis Krete ligger kun 3.5 Fod over hins. Brugets disponible Fald er 17 Fod, medens laveste Vand- stand i Søen er 2 Fod lavere end Præstedammens Krete eller 1.5 Fod høiere end Brugsdammens, og høieste Flom

Lokalbe- skrivelse.

naar op til 3.5 Fod over Præstedammens eller 7 Fod over 1874
Brugsdammens Krete.

Bredderne om Gogsjø er paa sine Steder temmeligt lave og flade, saa der under Flom skal kunne sættes ca. 2000 Maal god Jord under Vand. Eierne af disse for Oversvømmelse udsatte Landstrækninger havde paa Henvendelse til daværende Landbrugsingeniør Smitt formaaet ham til under 4de Oktober at give en Plan med Omkostningsoverslag ledsaget af 2 Karter for en Sænkning af Vandstanden i Gogsjø og anholdt i underdanigst Andragende om Tilladelse til at gennemføre den.

Landbrugs-
ingeniørens
Forslag af
4de Oktbr.
1874 til
Sænkning
af Gogsjø.

Med Skrivelse fra Amtet af 29de Mai blev Andragendet tilstillet Departementet, der den 23de Juni oversendte det til Kanaldirektøren med Anmodning om efter paa Stedet at have undersøgt Forholdene at afgive sin Erklæring angaaende Sænkningsplanen og Omkostningsoverslaget samt om, hvilken Indflydelse Sløifningen af Præstedammen, der maatte exproprieres, vilde have paa Vandstandsforholdene nedenfor Søen og navnlig paa Hagenæs Brug.

Kanaldirektøren lod derefter Leitnant Nysom i September Maaned anstille de nærmere Undersøgelser.

Den 21de Februar afgav Nysom Indberetning med 1876.
Forslag og Overslag til en Sænkning af Gogsjø, saaledes at laveste Vandstand kom 3 Fod lavere end før, høieste Flom 3.5 Fod lavere eller i Høide med den bestaaende største Opdæmningshøide d. e. med det ovenfor nævnte Minehul og endelig Opdæmningshøiden 2.5 Fod lavere end før eller 2.5 Fod over den nye laveste Vandstand. Til den Hensigt skulde Præstedammen nedrives og en Aflebsrende graves fra Søen ned til Hagenæs Brugsdam med 36 Fods Bundbredde og Bunden liggende 1.5 Fod under laveste Vandstand i Søen. Derhos skulde Brugsdammen ved Hagenæs forhøies 1 Fod til 2.5 Fod over den foreslaaede laveste Vandstand og til lige tjene som Stemdum. Nysom havde ved almindelig Flom maalt og beregnet Vandføringen i Elven nedenfor Søen til 450 Kubikfod i Sekundet og beregnede, at den efter Sænkningen vilde blive ca. 600 Kubikfod. Paa Grundlag heraf beregnede han Aflebsrenden som nævnt og Flom-

Nysoms
Forslag af
21de Febr.
1876 til
Sænkning
af Gogsjø.

1876. lugerne i Dammen. Ved et Arrangement som dette skulde efter hans Formening Hagenæs Mølle snarere vinde end tabe og Søens Magasineringsevne omtrent bevares. Omkostningerne derved beregnede han til Kr. 16000.

Kanaldirektørens Betænkning af 24de Febr. 1876 over Forslaget. Den 24de Februar oversendte Kanaldirektøren dette Forslag til Departementet, idet han bemærkede, at Fordelene ved Indvindingen af de paaregnede 2000 Maal god Jord maatte ansees saa betydelige i Forhold til de beregnede Omkostninger, at den ansøgte Expropriationstilladelse i Medhold af Lov af 31te Mai 1848 burde kunne indvilges, naar en lovlig Flerhed af Grundeierne havde erklæret sig for Arbeidets Udførelse efter den foreliggende Plan.

Treschows og Vogts Erklæring af resp. 24de og 16de Mai 1876. Sagen blev derefter gennem Amtet sendt alle Vedkommende til Betænkning. Eierne af Hagenæs Mølle, Kammerherre Treschow, fremsatte da i Skrivelse af 24de Mai og under Paaberaabelse af en samme vedlagt Erklæring af 16de Mai fra Ingeniør Vogt forskellige Indvendinger mod Sænkningforslaget og gjorde Indsigelse mod, at der i Tilfælde af Expropriation skulde kunne paalægges ham Forpligtelse til at vedligeholde samt overtage Manøvreringen til rette Tider med den eller de Grundluger, som vare foreslaaede anbragte i Hagenæsdammen.

Paa Grund af disse Indvendinger forlangte Departementet under 26de August fornyet Betænkning af Kanaldirektøren.

Kanaldirektørens Kontræklæring af 6te Decbr. 1876. Den 6te December afgav han saadan. Han imødegik en Paastand om, at Bruget ved Hagenæs vilde tabe i Drivkraft ved Sænkningen, samt bemærkede til Treschows Tvivl om Muligheden af at kunne sænke Flommen i Gogsjø og samtidig forøge Driftsvandet for Hagenæs Mølle, at man endog yderligere i væsentlig Grad kunde forøge Driftsvandet ved at forhøje Hagenæsdammen endnu 1 à 2 Fod og tillade Gogsjø opdæmmet til saadan Høide; men herom havde man ikke fremsat Forslag, da Brugseierne neppe kunde forpligtes til at betale den dermed forbundne Fordel. Kunde imidlertid Brugseierne og Landeierne komme til en rimelig Overenskomst eller om Landeierne bleve nødte til at expropriere hele Bruget, saa vilde der være

god Anledning til paa denne Maade yderligere at drage 1876.
Nytte af dette i saa høi Grad fordelagtige Arbeide, ligesom man i ethvert Fald vilde have det i sin Magt paa denne Maade at gjengive Bruget, hvad det vilde tabe i Tappehøide, saafremt man ikke kunde opnaa at faa Gogsjø tappet saa dybt ned som foreslaaet. De øvrige mod Forslaget gjorde Indvendinger vare dels af juridisk Natur og dels saadanne, som maatte blive at forelægge et Skjøn til Afgjørelse. Endelig havde han ladet Nysom opsætte en Beregning over Flomafløbet, som han vedlagde, og hvoraf det fremgik, at de nedenfor Hagenæs liggende Landstrækninger og Brug kun forsaavidt vilde paavirkes af Forandringen, som almindelig Flom vilde afløbe paa en noget større Høide end før, medens de største Flomme endog vilde afløbe med en noget mindre Høide en før. Ulemperne nedenfor Møllen maatte derfor antages at være uden praktisk Betydning og Erstatningen derfor maatte bestemmes ved loyligt Skjøn enten før eller efter Arbeidets Udførelse. Og da det ikke var tvivlsomt, at Gogsjøs Sænkning efter den forelagte Plan var forbunden med overveiende almene Fordele, anbefalede han Andragendet til Indvilgelse.

Under 10de Marts 1881 er Sagen expederet fra Landbrugsdirektøren til Departementet med Anbefaling. 1881.
Under 26de Juni 1881 har den været forelagt Amtmanden og derpaa oversendt Landbrugsdirektøren til fornyet Erklæring.

Efterat han under 15de Oktober havde afgivet en oversigtlig Fremstilling af Sagens Udvikling og Gang, anbefalede han ved kongelig Resolution at meddele Tilladelse til Forslagets Udførelse, idet han foreslog, at der fra Ansøgerne skulde stilles Garanti for den eventuelle Erstatning til Brugene, væsentlig foranlediget ved en Forestilling fra Amtet af 30te Juli 1881. Departementet fandt imidlertid ikke Grund til saadant Forbehold, baade fordi det var mindre stemmende med Lovens Forudsætning, og fordi der kunde være Tvivl om, hvorvidt en Bestemmelse som den anførte i det hele vilde være heldig for Sagens Fremme. Forinden det imidlertid afgav endelig Indstilling i Sagen,

1881. 3 gav det Kanaldirektøren endnu engang Anledning til at udtale sig om den.

1882. I Skrivelse af 24de Marts 1882 redegjorde han nærmere for Brugenæs Stilling til Sænkningen, paaviste, at de intet mærkbart Tab kunne lide i Fald, men at de maatte vinde i Reservoir, og anbefalede Andragendet, idet han i Brugenæs Forhold til Sagen ikke kunde finde nogen Hindring, og heller ikke fandt, at det af Landbrugsdirektøren opstillede Garantiforbehold havde nogen reel Betydning.

Kgl. Res. af
29de April
1882 ang.
Tilladelse
til Sænk-
ning.

Ved kongelig Resolution af 29de April blev det bestemt.

«At det i Henhold til Lov angaaende Sænkning og Udtapning af Indsøer og Myrstækninger m. v. af 31te Mai 1848 naadigst tillades Th. Chr. Johnsen og de øvrige Gaardbrugere i Sandherred, Hedrum, og Kodal Sogne i Laurvigs Fogderi, Jarlsberg og Laurvigs Amt, som have vedtaget de i Møde den 15de Oktober 1880 fattede Beslutninger, at foretage en Regulering af Vandstanden i Indsøen Gogsjø og dens Udløb Hagenæs-ølv overensstemmende med det under 21de Februar 1876 af Løitnant Nysom udarbejdede, af Kanaldirektøren vedtagne Forslag under den Kontrol med Arbeidets planmæssige Udførelse, som Departementet for det Indre maatte bestemme, og foreøvrigt paa Betingelse af, at Bestemmelsen af, hvorvidt og i Tilfælde hvilken Erstatning Henhold til bemeldte Lov maatte tilkomme vedkommende Eiendomsbesiddere i Anledning af det heromhandlede Reguleringsforetagendes Udførelse, i Henhold til Lovens § 5 bliver at afgive af Mænd, som dertil udnævnes af Kongen».

II.

Forslag.

Kaptein Petersens Sækningsforslag af 3die Marts 1856 til Sænkning af Møgenæsølv.

Landbrugsingeniørens Forslag af 4de Oktbr. 1874 til Sænkning af Gogsjø.

Løitnant Nysoms Forslag af 21de Februar 1876 til Sænkning af Gogsjø.

V d.

Stadshængslet paa Kongsberg.

Indhold.

	Side
I. Sagens administrative Behandling	63
Stadshængslets Anlæg	63
Stadshængslets Sprængning — 1860 —, Erstatningskrav	63
Nedsættelse af Kommission, dens Betækning af 2den Juli 1860	64
Vedellers Forslag af 30te November 1860	65
Sølvværksdirektionens Bestemmelse af 17de December 1860 om Hængslet	66
Bemyndigelse til og Iværksættelse af Reparationsarbeidet	67
Vedellers Forslag af 22de Marts 1862 til Hængslearrangement efter tysk Mønster	67
Kanaldirektørens og Ingeniørkommissionens Betækning over Vedellers Forslag	67
Kanaldirektørens Rapport om Hængslet af 16de Juni 1862 ...	68
Vegts Forslag af 23de Novbr. 1862 til videre Reparationsarbejder og Kanaldirektørens Betækning af 24de Novbr. 1862	68
Kanaldirektørens Betækning af 9de December 1864	68
Liahængslets Anlæg	69
Fællesflødningens Overtagelse af Hængslerne	69
Daværende Flødningsmaade	70
Undersøgelse m. H. til Forbedring af Flødningsforholdene	70
Kanaldirektørens Betækning over Forbedringen	71
Nysoms Undersøgelser og Forslag af 29de Januar 1878	71
II. Forslag	72

V d.

Stadshængslet paa Kongsberg.

I.

Sagens administrative Behandling.

For at kunne udsortere og opfange sit eget Tømmer og Lagterved havde Sølvværket i sin Tid anbragt et større Hængsle tværs over Laugen ved Bikjen, men sløifede dette i 1822 og anlagde længere nede umiddelbart ovenfor Nybrofos det saakaldte Stadshængsle paa en mindre heldig Plads, idet Strømhastigheden der er meget betydelig i Flom og idet dets Beliggenhed gjør, at det maa optage Trykket af hele den bagenfor liggende Tømmermasse. Hængslet var støttet til store nedsænkede Tømmerkar. Det laa imidlertid saa nær ved Nybrofos, at, om det sprang, saa var Afstanden derfra for kort, til at man kunde træffe nogen virksom Foranstaltning til at holde Tømmeret tilbage og hindre det fra at gaa paa Fossen, rivende med sig Broer og alle nedenfor liggende Indretninger.

Stads-
hængslets
Anlæg.

Forskjellen mellem laveste og høieste Vandstand ved Hængslet dreiede sig omkring 7 Fod.

Under den store Flom i 1860 sprang Hængslet, hvorved der for Sølvværket udgik omtrent 2 à 3000 Lagter Ved og 10 Tylter Tømmer samt for Private omtrent 1500 Tylter Tømmer, og hvorved Kongsberg Bro ødelagdes, foruden at Skade anrettedes paa andre Indretninger.

1860.

Stads-
hængslets
Spræng-
ning. Er-
statnings-
krav.

1860.

Nedsæt-
telse af
Kommis-
sion, dens
Betænkning
af 2den Juli
1860.

Fra nogle Saugbrugseiere eller Lastehandlere fremkom der paa Grund heraf Krav paa Erstatning af Sølvværket for de Tab, de havde lidt, og dettes Direktion lod i den Anledning en sagkyndig Undersøgelse anstille, om hvorvidt Hængslets Stand kunde ansees for at have været forsvarlig, og om der fra Bestyrelsens Side under de forhaandenværende Omstændigheder havde været Adgang til at hindre dets Sprængning. Paa Direktionens Henvendelse til Finansdepartementet anmodede dette under 30te Juni Kanaldirektøren om i Forbindelse med sin Assistent, samt Oberstløjtnant Gramm, Forstmester Meydell og Elling Røgnerud at anstille de fornødne Undersøgelser i den Retning og derefter afgive sin Erklæring.

De nævnte Herrer sammentraadte til et Møde paa Kongsberg den 2den Juli og enedes der om en Erklæring, som Kanaldirektøren under 4de Juli tilstillede Finansdepartementet og i Afskrift tillige Sølvværkets Direktion. Det gjaldt imidlertid, efterat Flommen var afløben, igjen at faa Hængsleforholdene bragt i Orden. Forstmester Meydell havde i den Hensigt foreslaaet at forlade den hidtil benyttede Anordning og indføre det i Tydskland og Ungarn brugelige System, hvorved man skulde undgaa al Fare i Fremtiden. Dette System bestod i at lede Lasten ind i en kunstig, ved laveste Vand ganske grund Kanal ved Hjælp af en bevægelig Dam eller en Ledningslændse, der saavidt muligt laa parallel med Strømmens Retning. Kanalen skulde kun gives et til den langsomme Nedflødning passende Fald og blot optage saa meget Vand som nødvendigt til enhver Tid for Lastens Svømning og Placement, indtil den lidt efter lidt var fyldt fra nederst, hvor den udmundede i Elven, til øverst. Den skulde enten gives en saa stor Bredde, at den kunde optage den paa en Gang kommende største Tømmermasse, eller kun den for Nedflødningen nødvendige Bredde og ved Sidekanaler sættes i Forbindelse med kunstigt anlagte Bassiner, der skulde tjene som Depoter for Tømmer og Ved. Kanalen saavel som Bassinerne skulde ved tværs over samme anbragte Sluser eller saakaldte «Rechen», d. e. halvt aabne Naaledamme, afdeles i separate

Kamre for at hindre Lasten fra at sammenhobe og binde sig, saa den lettere kunde udstikkes og optages, og for at det Tømmer, der skulde føres videre, kunde udbringes gennem en Sidekanal til Elven fra hvert Kammer eller Bassin uden at forrykke den i de tilstødende Kamre liggende Last. I Flom skulde Kanalen med Depoter kunne aldeles afstænges ved «Rechen», saaledes at der ikke kunde være Grund til Frygt for at Tømmeret skulde slippe løs. 1860.

Inden Sølvværket tog nogen Bestemmelse, søgte det gennem Finansdepartementet om Kanaldirektørens Assistance til Istandbringelsen af et nyt Hængsle og hans Udtalelse om den af Meydell fremsatte Plan.

Løitnant Vedeler blev i den Anledning beordret til at anstille Undersøgelser, og afgav han under 30te November et Forslag, ledsaget af Tegning og Overslag. Han udtalte sig deri meget fordelagtigt om den af Meydell foreslaaede Plan og fremholdt Skavangerfladen som særdeles gunstig for Gjennemførelsen af den; men da et saadant Anlæg paa Forhaand kunde antages at ville kræve større Omkostninger end der antagelig vilde blive Tale om at kunne udrede, undlod han indtil Videre nærmere at bearbejde denne Plan. Dens Gjennemførelse vilde derhos kræve mindst 2 Aar, og imidlertid maatte Flødningen ordnes paa anden Maade, han lovede dog senere at ville udarbejde detailleret Plan for et saadant Anlæg. Han anbefalede den som den fortrinligste og fremholdt Ønskeligheden af, at Staten her vilde gribe Initiativet til Indførelsen af forbedrede Flødningsindretninger; men for det Tilfælde, man ikke vilde gaa ind paa den dermed forbundne store Udgift, anbefalede han en fuldstændig Ombygning af Stadshængslet enten saaledes, at Hængslet beholdt sin tidligere Beliggenhed og Retning kun med den Afvigelse, at Karrene rykkedes en Karbredde nærmere mod Elvens venstre Bred, eller saaledes, at Hængslet flyttedes parallelt med dets tidligere Retning en Karbredde høiere op i Elven. Det første af disse Alternativer fandt han paa Grund af Bundens Beskaffenhed at burde sætte tilside for det andet. Omkostningerne ved dette beregnede han til Kr. 18544. For det Tilfælde, at man skulde ville

Vedellers
Forslag af
30te Novbr.
1860.

1860. tage Meydells Plan under nærmere Behandling og midlertidig indskrænke sig til at reparere det gamle Hængsle, gav han Forslag til tvende Maader at gjøre dette paa, der kostede respektive Kr. 11880 og Kr. 5000.

Den 1ste December oversendte Kanaldirektøren dette Forslag til Departementet, idet han paa det Bedste anbefalede at tage Meydells Plan tilfølg og forøvrigt midlertidig reparere det ældre Hængsle efter Vedelers kostbareste Alternativ.

Sølvværks-
direktio-
nens Be-
stemmelse
af 17de
December
1860 om
Hængslet.

Efterat have modtaget disse Dokumenter afholdt Sølvværksdirektionen den 17de December et Møde for at træffe Valg med Hensyn til den Maade, hvorpaa Stadshængslet burde repareres eller gjenopføres. Paa Opfordring overvares dette Møde af Vedeler, Elling Rognerud, Overførster Lange og Bygmester Sahlgaard. Vandstanden i Elven var dengang meget lav, saa man med Sikkerhed kunde iagttage Tilstanden ved de gjenstaaende Dele af Hængslet. Man fandt denne saa god, at man efter Forslag af Vedeler enedes om at reparere Hængslet efter det ene i Vedelers Forslag anførte Alternativ dog med enkelte Modifikationer. Man bestemte sig saaledes for at istandsætte Kar No. 2 og at ombygge alle Kar fra No. 5 til 8, begge inklusive, fra den Dybde under den daværende Vandstand, hvortil man kunde komme, samt istedetfor de af Flommen bortrevne Kar No. 3 og 4 at opføre et enkelt nyt Kar og paa hver Side af dette i lige Afstande mellem det og Karrene No. 2 og 5 anbringe 3 Duc d'Alber. Endelig bestemte man sig for at anbringe 3 lignende Duc d'Alber mellem Karrene No. 5 og 6 og 1 mellem 6 og 7 samt for at opføre alle Kar til en Høide, der var 2 Fod over den dengang bekjendte høieste Vandstand eller til en Høide, der svarede til 11 Fod paa Kulbundens Vandmærke. Man traf dette Valg, fordi man antog en saadan Reparation for billigere og ligesaa betryggende som Opførelsen af et nyt Hængsle. Den kunde derhos sikrest paaregnes at blive færdig i Løbet af Vinteren og at forvolde mindst Opdæmning, ligesom den vilde forebygge Kollisioner med de tilstødende Grundeiere. Under 22de December afgav Vedeler Rapport om dette Møde, led-

saget af en Udskrift af Sølvværksdirektionens Forhandlingsprotokol. 1860.

Finansdepartementet bemyndigede Sølvværksdirektionen til strax at iværksætte Reparationen overensstemmende med Vedelers Forslag, og paa Direktionens Anmodning udvirkede det Vedeler afstaaet af Kanalvæsenet til Arbeidets Ledelse. Reparationen fuldenndtes den 20de April og kostede idethele Kr. 19832.70. Vedeler har under 31te Mai afgivet Rapport om Arbeidet med nærmere Beskrivelse af dets Detailler. 1861.

Bemyndigelse til og Iværksættelse af Reparationsarbeidet.

Den 22de Marts afgav Vedeler et detailleret Forslag med Omkostningsoverslag til et Anlæg paa Skavangerfladen, hvorved Flødningen skulde ordnes overensstemmende med den af Forstmester Meydell fremsatte Plan, og ledsagede dette med et Bind Profiler og et koteret Kart over Skavangerfladen. Omkostningerne ved dette Anlæg beregnede han til Kr. 93468.00. Ved under 26de Marts at oversende dette Forslag til Ingeniørbrigaden bemærkede Kanaldirektøren, at den til Grund for samme liggende Ide maatte ansees for meget hensigtsmæssig og betryggende i Modsætning til de her tillands udelukkende benyttede Strømhængsler, og da Terrainet ved Skavanger i sjelden Grad egnede sig til at realisere den, ansaa han det meget vigtigt, at det Offentlige benyttede den gode Leilighed til at udføre et saadant Anlæg og derved paavise dets Fortrinlighed, idet det var sandsynligt, at Stadshængslet om en 10 à 15 Aar atter maatte underkastes en større Reparation. Inden Sagen endelig kunde behandles af Brigaden og Ingeniørkommissionen, remitterede hin Forslaget til Kanaldirektøren med en Del Bemærkninger, i Henhold til hvilke den ønskede Forslaget omarbeidet. Kanaldirektøren gennemgik det derefter paany og oversendte det atter med de i Skrivelse af 5te December opstillede Modifikationer og alternative Overslag paa Kr. 84000 og 73976 til Ingeniørbrigaden. 1862.

Vedelers Forslag af 22de Marts 1862 til Hængslearrangement efter tysk Mønster.

Kanaldirektørens og Ingeniørkommissionens Betænkning over Vedelers Forslag.

Denne indhentede Ingeniørkommissionens Erklæring af 1863. 14de Januar, der gik ud paa i det Væsentlige at tiltræde Kanaldirektørens modificerede Forslag.

1863. Dette Projekt blev imidlertid væsentlig paa Grund af de store Omkostninger forladt og har senere ikke været fremholdt.

Kanaldirektørens Rapport om Hængslet af 16de Juni 1863.

Paa Finansdepartementets Opfordring tog Kanaldirektøren under Flommen Hængslet i Øiesyn og afgav under 16de Juni Indberetning om dets Tilstand, der beskrevs som god. Han fremholdt som en vigtig Sag at kunne indskrænke og regulere Tømmertilgangen under Flom og anbefalede en Visitation af de ovenfor liggende Hængsler, over hvilke man forøvrigt ikke havde nogen Kommando, da der ikke eksisterede nogen Fællesflødning i Vasdraget.

Efter en Indberetning fra Overførsteren anmeldte Sølvværksdirektionen under 7de November for Finantsdepartementet, at Hængselekarret No. 7 syntes at være undervasket af Aarets Flom, og da det derhos efter de forøvrigt under denne Flom gjorde Erfaringer syntes nødvendigt at forhøje Hængselekarrene, anholdt den Departementet om at udvirke Kanaldirektørens Assistance til Afgjørelsen af, hvad der burde foretages. Ordre til at yde saadan Assistance blev ham derefter under 12te November meddelt af Indredepartementet, og det overdroges Ingeniør Vogt at undersøge Forholdene, hvorefter denne under 23de November afgav Indberetning med Overslag til de fornødne Arbejder. Den 24de oversendte Kanaldirektøren denne Indberetning til Departementet, idet han gjorde sine Bemærkninger dertil og anbefalede at forhøje Karrene fra No. 2 til 8 inklusive med 2 Omhvarv eller henved 2 Fod, medens Duc d'Albernes Forhøielse burde henstaa til en kommende Reparation af dem.

Vogts Forslag af 23de Novbr. 1863 til videre Reparationsarbejder og Kanaldirektørens Betænkning af 24de Novbr. 1863.

1864. Efterat Overførster Lange havde afgivet sin Betænkning over Vogts Indberetning og Kanaldirektørens Bemærkninger dertil, sendte Sølvværksdirektionen under 22de Januar Sagen tilbage til Finantsdepartementet med Anmodning om at lade Kanaldirektøren tage Sagen under fornyet Overveielse.

Kanaldirektørens Betænkning af 9de Febr. 1864.

Under 9de Februar gav han fornyet Erklæring, hvori han bifaldt en af Overførsteren anvendt Maade at forbinde Afstikkerflaaden med Hængslet samt en af Direktionen fore-

slaaet Maade at forhøje Karrene paa, nemlig ved foran dem at ramme en Pæl ned istedetfor Paalaftning, og foreslog endelig en Maade, hvorpaa Duc d'Alberne kunde forhøies samt sendte et Rids til en Bremse. 1864.

Umiddelbart ovenfor Stadshængslet var der dette Aar anlagt en Dampsag, og som Følge deraf maatte der foregaa en yderligere Sortering af Tømmeret i Laugen end tidligere havde været Tilfældet. I den Hensigt blev omtrent $\frac{1}{8}$ Mil ovenfor Stadshængslet anlagt det saakaldte Liahængsle for privat Mands Regning. Dette Hængsle har en udmærket Beliggenhed, idet Stranden der har en stærk Bøining, som gjør at næsten alt Tømmertrykket optages af den, medens lidet eller intet kommer paa selve Hængslearnen. Liahængslets Anlæg.

Stiftelse af en Fællesflødningsforening for Øvre Laugen (ovenfor Kongsberg) var under Forberedelse og kom istand i 1867. I den Anledning indlededes der i 1866 Underhandlinger med Sølvværksdirektionen om Foreningens Overtagelse af Hængslerne og om Anlæg af en særskilt Sorteringslændse ovenfor Stadshængslet, da dette laa saa nær Nybrofos og de nedenfor liggende Stadssage, at der ingen Plads var til yderligere Sortering af den til disse kommende Last. Til stor Gene for disse Sages rationelle Drift maatte deres Brug optages paa Velterne, eftersom Tømmermassen ankom. Fællesflødnings Overtagelse af Hængslerne. 1866.

Overførsteren havde under 17de Oktober givet Plan til Anlæg af en egen Sorteringslændse som oven angivet.

Sølvværksdirektionen afgav den 9de Januar til Finansdepartementet en Forestilling angaaende de paatænkte Foranstaltninger vedrørende Flødningsvæsenet og Hængslerne, hvorom Indredepartementet paa Finansdepartementets Anmodning udbad sig Kanaldirektørens Erklæring. 1867.

I Skrivelse af 28de Januar anbefalede denne Lændsernes Overdragelse til Fællesflødningen saavel som Overførsterens Plan til Sorteringslændse, idet han kun gjorde enkelte Bemærkninger ved dens Konstruktion.

Høsten 1869 bleve Sølvværkets Ledningslændser og Ledningsdamme i Øvre Laugen overdragne Fællesflødningsforeningen fra 22de November s. A. at regne. 1869.

1869.

Daværende
Flødnings-
maade.

Efterat denne Ordning var istandbragt, foregik Flødningen paa følgende Maade:

Ovenfor Kongsberg opfangedes ikke Tømmeret før ved Liahængslet, hvor Tømmeret til Dampsagen blev udsorteret og trukket i Flager paa ca. 200 Tylter efter de forskellige Mærker. Disse Flager førtes nedover og fæstes til begge Strandbredder, hvor hver Flage udsorteredes efter Dimensioner og førtes ned til Dampsagen. Laurvigslasten og Last af forskellige Mærker, der skulde skjæres ved Stadssagen, samt Lagterveden blev ved Liahængslet stukket løs paa Elven og opfanget ved det umiddelbart ovenfor Stadshængslet anbragte lette Sorteringshængsle, hvorfra Laurvigslasten ved Ledningslæk førtes paa Fossen langs venstre Bred, hvorimod Tømmeret til Stadssagen blev stukket ned paa Stadshængslet og der dels opflaget dels stukket paa Tømmerrenden ned til Stadssagen, medens Lagterveden opsamledes langs høire Strandbred i Stadshængslet og oplagdes i Ranker paa Tomterne.

Den saaledes anvendte Sorteringsmaade havde sine Mangler, som — foruden i Tidsspildet ved at Lasten standsees paa forskellige Hængsler — laa deri, at Stadssagen ikke kunde faa sin Last sorteret, men maatte skjære den, eftersom de i Stadshængslet oplagte Flager bleve revne, uden Hensyn til Mærker eller Dimensioner. Mærkerne bleve derved sammenblandede og Sagbrugets hensigtsmæssige Drift hindret. Dertil kom som tidligere nævnt, at Stadshængslet havde en uheldig Beliggenhed og var kostbart at vedligeholde.

1877.

Undersøgelse m.
H. til Forbedring af
Flødningsforholdene.

Bestyrelsen for Fællesflødningen var derfor betænkt paa at søge tilveiebragt en anden og bedre Ordning af Flødningsforholdene. Efter de Undersøgelser, som den i den Hensigt anstillede, var den ifølge en Skrivelse af 14de Januar 1875 bleven staaende ved Anlæg af et Hovedhængsle høiere op i Elven og havde opsat 3 Alternativer med Hensyn til Pladsen for et saadant, nemlig:

1. umiddelbart ovenfor Spitevjen,
2. ca. 250 Alen ovenfor Spitevjen,
3. og umiddelbart ovenfor det gamle Bikjenhængsle.

For at faa denne Sag nærmere drøftet fremkom Bestyrelsen med en Forestilling, hvori androges om ved Kanalvæsenet at faa anstillet Undersøgelser og afgivet Betænkning angaaende Flødnings- og Hængsleforholdene ved Kongsberg, hvilken Forestilling under 12te April expederedes fra Amtet til Departementet, som under 4de August paalagde Kanaldirektøren at imødekomme Andragendet. 1877.

Ved at iagttage Forholdene paa Stedet fandt Kanaldirektøren, at man paa to forskjellige Maader vilde kunne forebygge de bestaaende Ulemper, nemlig:

Kanaldirektørens Betænkning over Forbedringen.

- a. enten ved ogsaa at sortere ud Tømmeret til Stadssagen ved Liahængslet ved høire Bred, medens Tømmeret til Dampsagen udsorteredes ved venstre Bred, og ved at lade Laurvigstømmeret og Lagterveden som hidtil gaa løst paa Elven ned til Sorteringshængslet (ovenfor Stadshængslet), som da maatte forstærkes. Ved en Ledningslæk kunde da Laurvigstømmeret derfra føres paa Fossen langs venstre Bred, og Lagterveden føres til høire Bred for der at optages, medens det udsorterede og opflagede Tømmer til Stadssagen ved en Ledningslændse førtes nedover til Tømmerrenden, hvorved Stadshængslet blev overflødigt og kunde sløifes.
- b. eller ved at anbringe en Opfangningslændse ved Bikjen, beholde Liahængslet i Reserve og sløife Stadshængslet, men fremdeles anordne Flødningen ved det nye Sorteringshængsle ovenfor samme som ved det første Alternativ.

For imidlertid at træffe en endelig Afgjørelse med Hensyn til Valget af disse Alternativer maatte der optages Kart over Situationen. Løitnant Nysom blev i den Anledning beordret til at foretage de nødvendige Maalinger og videre Undersøgelser, angaaende hvilke han under 29de Januar 1878 afgav Indberetning ledsaget af Forslag med Omkostningsoverslag til Anlæg af et nyt Hængsle ved Bikjen. Han anførte deri som Indvending imod Valget af det ovenfor af Kanaldirektøren opstillede Alternativ a., at Pladsen

Nysoms Undersøgelser og Forslag af 29de Janr. 1878.

1878. mellem Liahængslet og Dampsagen sandsynligvis var for liden til, at den foreslåede Sortering der kunde foregaa, uden at Elven blev for opfyldt med Flager. Stadshængslet foreslog han sløifet, men Liahængslet bevaret som Reservehængsle, og ligeledes Sølvværkets Sorteringshængsle til Udtagning af Sølvværkets Lagterved og Tømmer.

Efterat have forklaret Maaden, hvorpaa Flødningen da vilde foregaa, gav han en nærmere detailleret Beskrivelse af, hvorledes et Hængsle ved Bikjen burde konstrueres, og beregnede Omkostningerne ved dets Anlæg til Kr. 16000.

Kanaldirektøren tiltraadte dette Nysoms Forslag og oversendte det under 11te Februar til Departementet, idet han bemærkede, at det muligens kunde vise sig hensigtsmæssigt at foretage nogen Forandring i Detailanordningen af de af Nysom foreslåede Udsorteringsindretninger.

II.

Forslag.

Løitnant Vedelers Forslag af 30te November 1860 til Gjenopførelse af Stadshængslet med Kanaldirektørens Bemærkninger dertil af 1ste December 1860. Efter dette Forslag blev med Modifikationer, vedtagne paa et Møde af Sølvværksdirektionen den 17de December 1860, Hængslet gennemført.

Do. Do. Forslag af 22de Marts 1862 til et Flødningsanlæg efter tysk Mønster paa Skavangerfladen med Kanaldirektørens Bemærkninger af 26de Marts s. A.

Kanaldirektør Røyems Forslag af 5te December 1862 til
Modifikationer i Løitnant Vedelers sidst-
nævnte Forslag

Ingeniør Vogts Forslag af 23de November 1863 til Repa-
ration og mindre Forandringer ved Stads-
hængslet med Kanaldirektørens Bemærk-
ninger dertil af 24de s. M. og 9de Fe-
bruar 1864.

Løitnant Nysoms Forslag af 29de Januar 1878 til Anlæg
af et Hængsle ved Bikjen og Sløifning
af Stadshængslet med Kanaldirektørens Be-
mærkninger dertil af 11te Februar s. A.

V e.

**Sænkning af Fønnebuandet
(Opdalsvandet).**

V e.

Sænkning af Fønnebu vandet (Opdalsvandet).

Fra Høifjeldene i Nummedal gaar Opdalselven mod Øst 1879.
gjennem Opdals Annex og falder en Fjerdings Vei oven- Lokalbe-
for Norevand ud i Laugen. I Opdalen passerer den gjen- skrivelse.
nem det saakaldte Fønnebu vand og danner et Stykke nede-
for samme mægtige Fossefald. Som Høifjeldselv med stærkt
Fald fører den meget Material i Flomtider. Dette lægger
den fra sig i den øvre Ende af Fønnebu vandet, og der har
saaledes i Tidens Løb her dannet sig store Moer, gennem
hvilke Elven slynger sig i store Serpentinere fra den ene
Side af Dalen til den anden. Disse Moer ligge meget lavt,
fra 0.3 til henimod 1^m. over almindeligt Sommervand, me-
dens enkelte Partier fremdeles ligge under denne Vand-
stand og danne ganske grunde Tjærn. Naar Flommen
indtræder, oversvømmes Størstedelen af disse Moer, og der
aflagrer sig da især under Vaarflommen Sand og Grus paa
dem, hvilket efterhaanden om end langsomt bidrager til at
forhøie dem.

Paa Grund af disse Oversvømmelser kan Moerne kun
benyttes som Slaattelend, men spille som saadant paa Grund
af sin store Udstrækning en væsentlig Rolle i det Opdalske
Jordbrug.

Naar Moerne om Sommeren og Høsten oversvømmes,
er dette til megen Skade, dels fordi der lægger sig Sand

1879. paa Græsset og gjør det næsten uspiseligt for Kreaturene og dels fordi Græsset, efterat være slaaet, føres bort af Strøm og Vind. Oversvømmelserne om Vaaren anser man derimod snarere for gavnlige end skadelige, saalænge der kun drives Høavl, idet Grunden derved ordentlig gennemfugtes, og fordi den Sand, som da afleires, kun tjener til at forhøje Grunden uden forøvrigt at gjøre Skade.

I Reglen er Vaarflommene høiere end Sommer- og Høstflommene. Landeierne antog derfor, at de kunde forbedre Forholdene ved en saadan Udgravning i Fønnebu vandets Udløb, at de større Vaarflomme fremdeles oversvømmede Moerne, medens Sommer- og Høstflommene ikke naaede over dem. Paa Henvendelse til Amtsagronomen samlede han Landeierne til et Møde for foreløbig at behandle denne Sag. Man enedes der om at faa Spørgsmaalet om en Sænkning underkastet sagkyndig Bedømmelse, og Amtsagronomen formaaede i den Anledning Landbrugsdirektøren til at lade Forholdene undersøge. Efter hans Ordre var Landbrugsingeniør Sverdrup i den Hensigt paa Stedet, og efter den Anbefaling, han gav Sagen, formaaede Landbrugsdirektøren i Skrivelse af 9de September Departementet til at lade Kanaldirektøren anstille de videre fornødne Undersøgelser med Hensyn til Sænkningen og udarbejde Plan med Omkostningsoverslag for samme. Disse Undersøgelser bleve i Oktober Maaned foretagne af Ingeniør Heiberg, som den 10de November afgav Indberetning med Forslag og Omkostningsoverslag til to alternative Sænkninger af de mindre eller Sommer- og Høst-Flommene i Fønnebu vandet med 1.695 m. eller 1.32 m., der respektive beregnedes at skulle koste Kr. 15000 og 12000. Under 29de s. M. oversendte Kanaldirektøren denne Indberetning til Departementet med Bemærkning, at man ikke uden uforholdsmæssige Omkostninger vilde kunne opnaa større Sænkning end foreslaaet, og at enhver mindre Sænkning kun vilde berede Skuffelser. Saafremt man derfor ikke skulde se sig istand til at opdrive de til den foreslaaede mindste Sænkning fornødne Midler, saa burde man opgive det Hele. Forøvrigt be-

Heibergs
Rapport af
10de Novbr.
1879.

mærkede han, at de mod Sænkningen reiste Indvendinger 1879. havde liden Betydning, og at den vilde være uden skadelig Indflydelse paa Vasdraget nedenfor, ligesom den kun vilde være til Gavn for Flødningen og ikke berøve noget Brug sit Fald.

Trykfeil.

- Pag. 19. Høieste Resolution af 27de Juni 1879 osv. Side 50
skal være « 46
- Pag. 62. Aarstallene i 9de, 10de og 11te Linie fra neden
skal være 1863 istedetfor 1862.
-

V f.

**Forbygning af Brud paa Sands-
værs Præstegaard.**

V f.

Forbygning af Brud paa Sandsværs Præstegaard.

Under 25de Marts 1878 anmodede Kirkedepartementet Kanaldirektøren om at lade et paa Efterlød Præstegaard i Sandsvær opstaaet Elvebrud undersøge og derefter afgive sin Betænkning derover.

Lokalundersøgelser bleve anstillede af Løitnant Nysom, som under 24de Oktober 1878 afgav Indberetning, ledsaget af Kart med Forslag til de Foranstaltninger, som burde træffes. Bruddet laa paa en fremspringende Spids i en skarp Bøining af Laugen og paa dens konvexe Side; det havde idethele en Længde af 2300 Fod, hvoraf dog de øverste 1500 Fod vare mindre angrebne, idet Udglidningerne her bestode i smaa partielle Ras, medens Bakken forøvrigt var bevoxet med større og mindre Træer. De øvrige 800 Fod stode derimod fuldstændigt i næsten lodrette Brud paa omtrent 15 Fods Høide over Vand og 8 à 10 Fod derunder. Da Situationen lod antage, at Bruddene vilde standse af sig selv, saasnart Elven der forbi havde oparbejdet sig et tilstrækkeligt stort Leie, og da der saaledes kun vilde være Fare for at tabe 4 à 6 Maal Jord, medens Omkostningerne ved Bruddets Dækning vilde stille sig uforholdsmæssigt store, fraraadede Nysom enhver saadan, men anbefalede at have Opmærksomheden henvendt paa at hindre de begyndende Bruds videre Udvikling (de øverste 1500 Fod) dels ved at fælde de større overhængende Træer og dels ved at stendække de mindre Saar i Bredden.

Kanaldirektøren, som var enig heri, oversendte under 24de Oktober Indberetningen og Kopi af Kartet til Kirke-departementet, idet han anbefalede, at man paa Grund af Forholdene burde indskrænke sig til at iagttage de af Nysom angivne mindre Forsigtighedsforanstaltninger for derved — saavidt muligt — at vanskeliggjøre nye Bruds Udvikling.